

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Kraków, dnia 13 października 2015 r.

Poz. 5940

UCHWAŁA NR X/96/2015 RADY POWIATU W OŚWIĘCIMIU

z dnia 23 września 2015 roku

w sprawie przyjęcia programu opieki nad zabytkami dla powiatu oświęcimskiego p.n. „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt. 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.). **Rada Powiatu** uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018”, o treści jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Oświęcimiu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

Przewodniczący Rady Powiatu w Oświęcimiu
Radosław Włoszek

Załącznik
do uchwały Nr X/96/2015
Rady Powiatu w Oświęcimiu
z dnia 23 września 2015 r.

**Powiatowy Program
Opieki nad Zabytkami
na lata 2015-2018**

POWIAT OŚWIĘCIMSKI

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

2

Spis treści

1.	Wstęp	3
2.	Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami	5
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	11
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	11
4.2.	Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	17
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	31
5.1.	Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu (analiza dokumentów programowych powiatu)	31
5.2.	Zarys dziejów powiatu oświęcimskiego	32
5.3.	Zabytki nieruchome	35
5.4.	Zabytki ruchome	51
5.5.	Zabytki archeologiczne	52
5.6.	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	53
5.7.	Dziedzictwo niematerialne	54
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego powiatu. Analiza szans i zagrożeń	59
7.	Cele powiatowego programu opieki nad zabytkami.	71
8.	Kierunki działań dla realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami	72
9.	Wdrażanie powiatowego programu opieki nad zabytkami. Monitoring działania programu.	79
9.1.	Instrumenty prawne i instytucjonalne	79
9.2.	Instrumenty finansowe	79
9.3.	Monitoring działania programu	80

1. WSTĘP

Przedmiotem niniejszego opracowania jest środowisko kulturowe w granicach administracyjnych powiatu oświęcimskiego.

Powiat Oświęcimski położony jest na granicy Śląska i Małopolski, obejmuje obszar 406 km², zamieszkały przez ok. 155 tys. osób. Należy do najbardziej uprzemysłowionych i zurbanizowanych powiatów Małopolski. Na jego terenie istnieje przemysł chemiczny, metalowy, lekki i wydobywczy. W skład powiatu oświęcimskiego wchodzi 9 jednostek administracyjnych: miasto Oświęcim, gmina wiejska Oświęcim oraz gminy: Chełmek, Brzeszcze, Kęty, Polanka Wielka, Przeciszów, Osiek i Zator.

Rysunek 1. Mapa powiatu oświęcimskiego

(źródło: <http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/fl017/pol/fla/nasze>, dostęp 01.10.2014)

Najważniejszym celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Powiat oświęcimski – charakteryzuje się bogatym i wartościowym krajobrazem kulturowym. Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Rozwój powiatu opiera się na jej zasobach naturalnych, położeniu

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

4

geograficznym oraz walorach krajobrazu kulturowego, których wykorzystanie powinno stanowić jeden z priorytetów działań władz samorządowych. Umożliwienie dalszego istnienia oraz wzbogacenie materialnego dziedzictwa kulturowego jest jednym z istotnych kierunków rozwojowych powiatu.

Zasadniczą przesłanką opracowania „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami” jest uznanie zasobów dziedzictwa kulturowego za istotny czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości lokalnej. Zasoby te określają i wyznaczają wieloaspektowe uwarunkowania rozwoju powiatu, upowszechniania kultury oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej. Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego powiatu oświęcimskiego poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą.

Budowę niniejszego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami oparto metodologicznie na opracowaniu: „Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny”, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie (ob. Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2008). Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego omówiono posiłkując się opracowaniem Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Małopolskiego i kolejnymi, z którymi niniejszy program wykazuje zgodność, oraz innymi dokumentami strategicznymi województwa małopolskiego.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek opracowania i wdrożenia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami nakłada art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz.1446 z późn. zm.):

- Art. 87.
 1. Zarząd powiatu sporządza na okres 4 lat powiatowy program opieki nad zabytkami.
 2. Program, o którym mowa w ust. 1, ma na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
 3. Powiatowy program opieki nad zabytkami przyjmuje rada powiatu po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
 4. Program, o którym mowa w ust. 3, jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
 5. Z realizacji programu zarząd powiatu sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się radzie powiatu.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

1. Obowiązek sporządzania powiatowych programów opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzania powiatowych Programów opieki nad zabytkami określa zapis art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W myśl art. 87 tej ustawy:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

7

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

2. Definicje

Z uwagi na konieczność precyzyjnego odnoszenia się w powiatowym programie opieki nad zabytkami do zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przyjęto za ustawą następujące definicje:

- 1) zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;

- 8) roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

3. Sposoby opieki nad zabytkami w świetle przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Według zapisów art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

9

- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 ustawy opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6 ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

10

- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późn.zm.),
 - instrumentami muzycznymi,
 - wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - cmentarzyskami,
 - kurhanami,
 - reliktnymi działalnościami gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Art. 6 ustawy mówi również, iż ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

W ustawie znajdują się zapisy precyzujące formy ochrony zabytków. Art. 7 ustawy stanowi, iż formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 (przyjęty uchwałą nr 125/2014 Rady Ministrów dnia 24 czerwca 2014 r.)**

Rolą Krajowego Programu jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie np. poprzez system konferencji i spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Natomiast od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Celem głównym krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest: „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”.

Do jego realizacji opracowano trzy cele szczegółowe wraz z kierunkami działań prowadzącymi do ich realizacji:

- Cel szczegółowy 1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce. Kierunki działań:
 - Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C);
 - Przygotowanie ratyfikacji „Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego”;
 - Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych;
 - Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego;
 - Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych;
 - Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C);

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

12

- Realizacji badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.
- Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków;
 - Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach;
 - Wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną;
 - Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków;
 - Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.
- Cel szczegółowy 3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji;
 - Przygotowanie ratyfikacji „Konwencji ramowej Rady Europe w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa”, Faro 2005;
 - Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych;
 - Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu;
 - Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

Warto nadmienić, że istotnym rozwiązaniem porządkującym zagadnienia przedstawione w programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem są zagadnienia horyzontalne, czyli tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. Są to:

1. podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),
2. dostosowanie prawa i praktyki ochrony zabytków w Polsce do standardów międzynarodowych – ratyfikacja konwencji, ochrona zabytków ruchomych,

- wdrożenie podejścia krajobrazowego, w tym podkreślenie roli parków kulturowych – jako jednej z kluczowych form ochrony zabytków,
3. wzmocnienie realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości, w szczególności w odniesieniu do zadań realizowanych przy zaangażowaniu obywateli lub skierowanych bezpośrednio do nich,
 4. zwiększenie efektywności ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego – poprzez lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków, a społecznościami żyjącymi w ich otoczeniu,
 5. zwiększenie zaangażowania samorządów w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków,
 6. działania administracyjne na rzecz zwiększania dostępności obiektów zabytkowych dla osób niepełnosprawnych – likwidowanie barier i łagodzenie uciążliwości związanych z niepełnosprawnością ma istotne znaczenie dla przeciwdziałania wykluczenia tej grupy społecznej z dostępu do dóbr kultury, w tym dostępu do zabytków.

- **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury (zwana w dalszej części NSRK), przyjęta 21.IX.2004 r. przez Radę Ministrów oraz Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020.**

W NSRK jako jeden z celów strategicznych wyznaczono ochronę i opiekę nad dziedzictwem kulturowym, w tym szczególnie ochronę i rewaloryzację zabytków. Cel ten stał się priorytetem programu wdrożeniowego: Narodowy Program Kultury – Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego. Celem strategicznym programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych. Celami częściowymi programu są:- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków, - kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,- promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informatycznego,- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

14

kulturowego,- tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,- zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę. W uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020 wprowadzono programy wdrożeniowe jako system realizacyjny NSRK, powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej ze środkami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury. Dla działań związanych z opieką nad zabytkami powołano program wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego” z priorytetami :

- 1) rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych,
- 2) rozwój instytucji muzealnych,
- 3) ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju,
- 4) ochrona zabytków archeologicznych,
- 5) tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego,
- 6) ochrona zabytkowych cmentarzy.

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych, gdzie celami cząstkowymi są:

- 1) poprawa stanu zachowania zabytków;
 - 2) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego);
 - 3) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
 - 4) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
 - 5) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
 - 6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowej i konfliktu zbrojnego.
- **Program Wieloletni pn. „Oświęcimski Strategiczny Program Rządowy Etap IV 2012 – 2015” (uchwała nr 150/2011 Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 2011 r.)**

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

15

Program Wieloletni pn. „Oświęcimski Strategiczny Program Rządowy, Etap IV 2012 – 2015” jest programem wieloletnim ustanowionym w celu tworzenia warunków godnego upamiętnienia największego w Europie i świecie Miejsca Pamięci masowej zagłady, wpisanego na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, głównie poprzez pomoc budżetu państwa jednostkom samorządu terytorialnego Ziemi Oświęcimskiej w likwidacji potencjalnych konfliktów i stwarzaniu godnych warunków dla zwiększającej się stale liczby pielgrzymów i turystów przybywających do miasta, dla bezkonfliktowego funkcjonowania Miejsca Pamięci KL Auschwitz-Birkenau oraz rozwoju miasta i gminy Oświęcim, a także w celu realizacji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020 i Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, głównie w zakresie Priorytetu 2 „poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej”.

Celem głównym (strategicznym) Programu Wieloletniego jest pokój społeczny wokół byłego KL Auschwitz - Birkenau dla tworzenia warunków godnego upamiętnienia największego w Europie i świecie Miejsca Pamięci masowej zagłady, wpisanego na listę Światowego Dziedzictwa Dóbr Kultury UNESCO, głównie poprzez pomoc budżetu państwa jednostkom samorządu terytorialnego Ziemi Oświęcimskiej w likwidacji potencjalnych konfliktów i stwarzaniu godnych warunków dla 1,5 miliona pielgrzymów i turystów przybywających do miasta rocznie, dla bezkonfliktowego funkcjonowania Państwowego Muzeum „Auschwitz-Birkenau” i harmonijnego rozwoju miasta i gminy Oświęcim poprzez rozbudowę lokalnej infrastruktury.

IV etap Programu na lata 2012-2015 został podzielony na cztery priorytety:

Priorytet 1. Uporządkowanie i zagospodarowanie terenów w otoczeniu Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau:

Celem dla priorytetu 1 jest rewaloryzacja najbliższego sąsiedztwa terenów muzealnych w zakresie przywrócenia oraz podwyższenia stanu technicznego i estetycznego zagospodarowania terenu i obiektów w otoczeniu Państwowego Muzeum Auschwitz – Birkenau na terenie Oświęcimia i Brzezinki, w tym dojść i dojazdów do miejsc historycznych.

Priorytet 2. Poprawa dostępności komunikacyjnej Oświęcimia dla pielgrzymów i turystów oraz osób dojeżdżających do pracy, korzystających z usług i inwestorów:

Celem dla priorytetu 2 jest poprawa zewnętrznej dostępności Oświęcimia (względem Krakowa oraz głównych ośrodków Aglomeracji Górnośląskiej), uporządkowanie jego układu komunikacyjnego, wyprowadzenie ruchu tranzytowego z sąsiedztwa Państwowego Muzeum „Auschwitz-Birkenau”, poprawa wewnętrznego układu komunikacyjnego miasta Oświęcim zarówno poprzez przebudowę skrzyżowań, jak i wydzielenie ścieżek rowerowych i chodników, budowę miejsc postojowych oraz zatok autobusowych. Pozwoli to również na uzyskanie sprawnych połączeń Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau z prawobrzeżną częścią miasta i dostępu do najważniejszych obiektów zabytkowych.

Priorytet 3. Rozwój w Oświęcimiu działalności edukacyjnej na poziomie szkoły wyższej, związanej m. in. z problematyką praw człowieka, stosunków międzynarodowych i pokój:

Celem dla priorytetu 3 jest zmiana wizerunku Oświęcimia poprzez tworzenie i rozwój funkcji edukacyjnych miasta, zwłaszcza w zakresie nauk humanistycznych, ekonomicznych i społecznych, rozwój ośrodka akademickiego w Oświęcimiu pod patronatem Uniwersytetu Jagiellońskiego (zgodnie z koncepcją rozwoju szkolnictwa wyższego w Małopolsce), współpraca z Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau oraz innymi instytucjami z kraju i zagranicy w zakresie edukacji, dotyczącej stosunków międzynarodowych i praw człowieka oraz rozwój infrastruktury miejskiej związanej z istnieniem Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu.

Priorytet 4. Poprawa atrakcyjności turystycznej Oświęcimia poprzez renowację obiektów zabytkowych i zabytkowej infrastruktury:

Celem priorytetu 4 jest poprawa dostępności ruchu turystycznego i pielgrzymkowego do najciekawszych obiektów zabytkowych Starego Miasta tj. Rynku Głównego, Centrum Żydowskiego i Synagogi, a także Zamku Piastowskiego, Kościoła p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny czy Podomnikańskiego Zespołu Kościoła i Kaplicy Salezjanów. Miejsca te stanowią centralne punkty ścisłej strefy ochrony konserwatorskiej w układzie urbanistycznym Starego Miasta, wpisanym do rejestru zabytków. Realizacja zadań tego priorytetu ukierunkowana jest na ukazanie Oświęcimia jako miasta bogatego w piastowską historię i tradycję tolerancyjnego współistnienia i współdziałania przez wieki ludzi różnych kultur i różnych wyznań. Rewitalizacja obiektów związanych z tą przeszłością powinna służyć temu celowi.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

17

W IV etapie programu przeważają inwestycje drogowe. Zadanie dotyczące *stricte* obiektów zabytkowych to:

Zadanie nr 1/III - Odnowa i adaptacja historycznego byłego obiektu magazynowego Zakładów Przemysłu Tytoniowego przy ul. Kolbego w Oświęcimiu na potrzeby Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu – etap II.

4.2. Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Oświęcimskiego w trakcie swojego obowiązywania (lata 2015-2018) zakłada zgodność z następującymi dokumentami strategicznymi.

- **Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020**

Jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu województwa, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej w przestrzeni regionalnej. Realizacji celu głównego Strategii „Małopolska 2020” służyć mają polityki publiczne oparte na siedmiu zasadniczych obszarach aktywności samorządu województwa tj. obszarach polityki rozwoju. Zagadnienia dziedzictwa kulturowego poruszone zostały w obszarze 2. Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego. Sformułowano w nim cel strategiczny: Wysoka atrakcyjność Małopolski w obszarze przemysłów czasu wolnego dzięki wykorzystaniu potencjału dziedzictwa regionalnego i kultury, oraz określono kierunki polityki rozwoju. Cele odnoszące się bezpośrednio do zabytków to:

- 2.1. Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej.

Rezultatem zaplanowanych oraz realizowanych działań powinno być przejście od pasywnej i biernej ochrony, polegającej głównie na działaniach konserwatorskich, do efektywnego i racjonalnego zarządzania kulturą, zasobami dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego. Konieczne jest zatem podejmowanie przedsięwzięć, których głównym celem będzie nie tylko kompleksowa ochrona i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, ale również generowanie impulsów do dalszego ich rozwoju. Tak rozumiane działania powinny stanowić podstawę nowoczesnego modelu zarządzania kulturą, który umożliwi pełne wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych Małopolski. W tym celu niezbędne jest wdrożenie

mechanizmów włączających dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy przy zachowaniu priorytetowej roli dziedzictwa regionalnego. Ponadto należy dążyć, przy jednoczesnym eksponowaniu ich autentyzmu, do nadania zabytkom nowych funkcji poprzez określenie i upowszechnienie nowoczesnego modelu „użytkowania zabytków”. Model taki będzie łączył ich ochronę, zwiększenie dostępności, poszukiwanie nowych form opieki nad zabytkami, ale również tworzył sprzyjające warunki dla rozwoju sektora przemysłów czasu wolnego.

Działania podejmowane w zakresie opieki nad regionalnym dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym oraz ochrony i kształtowania krajobrazu:

2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego.

Właściwe wykorzystanie zasobów dziedzictwa regionalnego, zarówno kulturowego, jak i przyrodniczego, jest warunkiem wzmocnienia zewnętrznej konkurencyjności regionu oraz poprawy jego atrakcyjności jako miejsca zamieszkania i spędzania czasu wolnego. Dzięki pełnemu wykorzystaniu potencjału dziedzictwa regionalnego i kultury, możliwe będzie zapewnienie wysokiego udziału przemysłów czasu wolnego w gospodarczym rozwoju regionu.

Zrównoważony i kompleksowy rozwój turystyki w Małopolsce – w dobie powszechnego niemal dostępu do usług turystycznych i rosnącej roli tej dziedziny jako gałęzi gospodarki – to niezwykle istotne zadanie ze względu na ekonomiczny rozwój województwa. Jego realizacja wymaga zatem tworzenia przewagi konkurencyjnej poprzez rozwój i różnicowanie oferty opartej o pełną gamę małopolskich produktów turystycznych, stwarzającej nie tylko możliwość uprawiania różnych form turystyki, ale również wykorzystującej specyficzne walory poszczególnych części województwa. W związku z tym strategia postępowania powinna prowadzić do rozprowadzania ruchu turystycznego w regionie, przy jednoczesnym skoncentrowaniu wsparcia dla wykorzystania potencjałów miejsc o najcenniejszych walorach, mających największy udział w generowaniu dochodów z obsługi ruchu turystycznego. Działania podejmowane w ramach realizacji kierunku polityki skoncentrowane zostaną na rozwijaniu infrastruktury – w powiązaniu ze standaryzacją, kategoryzacją oraz komercjalizacją usług, obejmujących tworzenie i efektywne wykorzystywanie regionalnych produktów.

Wspierane w ramach kierunku działania powinny bezpośrednio przyczyniać się do:

- podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu;
- zwiększenia potencjału rezydencjonalnego Małopolski;
- efektywnego wykorzystania istniejącej i projektowanej infrastruktury – poprzez zapewnienie jej wielofunkcyjnego charakteru np. w zakresie zbiorników wodnych, tras biegowych.

2.3. Wzmocnienie promocji dziedzictwa regionalnego oraz oferty przemysłów czasu wolnego.

Redefinicja miejsca kultury w strategii dla Małopolski prowadzi do osadzenia tego sektora w nurcie głównych obszarów decydujących o przewadze konkurencyjnej regionu. Oznacza to potrzebę bardziej dynamicznego i nowoczesnego podejścia do kreowania oferty przemysłów kultury, w tym kultury wysokiej. Dzięki temu możliwy będzie wzrost rozpoznawalności regionu jako miejsca zróżnicowanego kulturowo, o bogatej tradycji i silnej tożsamości, a zarazem nowoczesnego i otwartego w wymiarze społeczno-kulturalnym.

Niezwykle istotnym zadaniem będzie wzmocnianie świadomości społecznej w zakresie znaczenia harmonijnie kształtowanego krajobrazu kulturowego. Edukacja obywatelska będzie koncentrować się na budowaniu właściwych postaw społecznych wobec dziedzictwa kulturowego, ze względu na jego znaczenie dla przyszłych pokoleń, ale również aspekt ekonomiczny.

Niezbędne będzie także lepsze wykorzystanie, obecnie zbyt słabej, współpracy pomiędzy podmiotami sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego. Realizowane działania powinny prowadzić do wdrożenia skutecznych mechanizmów szczególnie w zakresie edukacji, promocji oraz kształtowania nawyków i potrzeb związanych z dziedzictwem regionalnym, estetyką otoczenia oraz ładem przestrzennym.

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (uchwała nr 240/15 zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 4 marca 2015)**

W dokumencie przewidziano docelowo utworzenie 12. osi priorytetowych. Zagadnień ochrony dziedzictwa kulturowego dotyczy Oś priorytetowa 6. Dziedzictwo i przestrzeń regionalna. Jej głównym celem jest podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności regionu oraz spójności wewnątrzregionalnej w oparciu o walory dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz potencjał miast, uzdrowisk i obszarów wiejskich Małopolski. Szczegółowe cele interwencji scharakteryzowano następująco:

- Zachowanie dziedzictwa kulturowego i włączanie go w obieg gospodarczy, społeczny i kulturowy poprzez twórcze wykorzystywanie jego zasobów.
- Zachowanie wysokiej jakości przyrodniczej i walorów krajobrazu oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego przy jednoczesnym wykorzystaniu tych zasobów na cele turystyczne.
- Odnowa oraz zrównoważony rozwój miast, uzdrowisk oraz obszarów wiejskich poprzez przywrócenie utraconych lub nadanie nowych funkcji obszarom wymagającym rewitalizacji.
- Wzrost aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców miast, uzdrowisk oraz obszarów wiejskich wymagających rewitalizacji.
- **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego (Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego Departament Środowiska i Rozwoju Wsi, Kraków 2003)**

W polu strategii „Pejzaż – środowisko i krajobraz”, celem nadrzędnym jest wysoka jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Cele strategiczne to:

B.4. Kształtowanie krajobrazu kulturowego poprzez:

B.4.1. Stworzenie systemu ochrony krajobrazu kulturowego;

B.4.2. Zapobieganie rozproszeniu osadnictwa;

B.4.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich;

B.4.4. Ochrona tradycyjnych form gospodarowania, szczególnie na terenach górskich;

B.4.5. Ochrona zabytków i rewitalizacja starej zabudowy;

B.4.6. Humanizacja blokowisk.

6.2.1. Główne kierunki działań i wskazania

Plan ustala, że głównym kierunkiem działań ma być wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla ochrony tożsamości regionalnej oraz promocji województwa i jego rozwoju gospodarczego, tj.

- 1) Ochrona, utrzymanie i przywracanie zasobów dziedzictwa kulturowego;
- 2) Wykorzystanie i udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego;
- 3) Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych;

- 4) Zachowanie i ochrona krajobrazu kulturowego;
- 5) Zachowanie, ochrona i kształtowanie architektury regionalnej;
- 6) Zachowanie, ochrona i rewitalizacja obiektów i zespołów o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej;
- 7) Zachowanie i ochrona niematerialnych wartości kulturowych, stanowiących o tożsamości regionu poprzez:
 - o Podejmowanie działań organizacyjnych, badawczych i promocyjnych;
 - o Integrację ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego.

6.2.2. Proponowane parki kulturowe

Zestawienie proponowanych parków kulturowych (do utworzenia w pierwszej kolejności) na terenie powiatu oświęcimskiego prezentuje się następująco:

- o Brzezinka, gm. Oświęcim – teren byłego obozu Auschwitz-Birkenau,
- o Osiek, gm. Osiek – kompleks sakralny z cmentarzem oraz zespół pałacowo-parkowy.

Z kolei zestawienie 168 proponowanych parków kulturowych obejmuje ich utworzenie w następujących miejscowościach:

- o Bobrek, gm. Chelmek
- o Bulowice, gm. Kęty
- o Graboszyce, gm. Zator
- o Grojec, gm. Oświęcim
- o Oświęcim, gm. Oświęcim
- o Polanka Wielka, gm. Polanka Wielka
- o Rajska, gm. Oświęcim
- o Zator, gm. Zator

Rozdział 6.2.4. opisuje istniejące i planowane szlaki dziedzictwa kulturowego.

Istniejące szlaki kulturowe obejmujące obszar powiatu oświęcimskiego to:

- o **Szlak cmentarzy wojskowych** (wariantowo)
- o **Szlak Architektury Drewnianej**
- o **Szlak Pożarnictwa** (jeden z Małopolskich Szlaków Techniki)
- o **Szlak Cysterski** (trasa boczna)

Zaproponowano również utworzenie nowych szlaków kulturowych na obszarze województwa małopolskiego. Przez teren powiatu oświęcimskiego mają przebiegać następujące:

- **Orawski Szlak Solny na Węgry**
- **Szlak Kraków – Morawy – Wiedeń („Zielony”)**

Plan proponuje utworzenie dwóch tras rowerowych o znaczeniu międzynarodowym, z czego przez teren powiatu ma przebiegać trasa nr 2. Wschód-zachód (docelowo jako EuroVelo 4) proponowany przebieg w Małopolsce obejmuje: granica województwa, Oświęcim, Kraków, Niepołomice, Tarnów, granica województwa oraz 10 tras o znaczeniu wojewódzkim, omijających teren powiatu.

Rozdział 6.2.5. omawia problemy rewaloryzacji zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

Istotnym problemem w krajobrazie małopolski jest rozpraszanie zabudowy oraz postępujący zanik zabudowy tradycyjnej. Zabytkowe obiekty mieszkalne w miastach i miasteczkach są w złym stanie. Przez wiele lat nie prowadzono w nich systematycznie remontów, brakowało funduszy na dostosowanie ich do standardów współczesnych. Zespoły sakralne i budowle użyteczności publicznej są na ogół dobrze utrzymane. W złym stanie jest natomiast większość zespołów dworsko-parkowych i zespołów zabytkowej zieleni. Wykorzystywane przez długi czas niezgodnie z funkcją lub pozostające bez zagospodarowania wymagają działań rewaloryzacyjnych oraz zmiany sposobu użytkowania. Układy przestrzenne założeń parkowych są często nieczytelne. W złym stanie technicznym są zabytki inżynierii. Obiekty stając się nieprzydatnymi w swoich pierwotnych funkcjach pozostają niezagospodarowane i niszczej. Działaniom rewaloryzacyjnym sprzyjać może tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych.

- **Subregionalny program rozwoju na lata 2014-2020 (SPR) (Zarząd Województwa Małopolskiego wersja I, sierpień 2012)**

Dokument prezentuje stanowisko zarządu województwa w pracach nad subregionalnym programem rozwoju na lata 2014-2020 i służy realizacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, w szczególności w zakresie Obszaru 4. Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony oraz Obszaru 5. Rozwój miast i terenów wiejskich.

Powiat oświęcimski jest częścią subregionu „Małopolska Zachodnia”. W obszarze tematycznym 2: Rozwój potencjału gospodarczego Małopolski Zachodniej, określono 5

typów przedsięwzięć strategicznych. Drugi z nich to „2.2. Poprawa warunków dla rozwoju przemysłów czasu wolnego w subregionie:”

- turystyka kulturowa i pielgrzymkowa, ze szczególnym uwzględnieniem funkcji symbolicznych Miejsca Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau oraz inicjatyw pokojowych związanych z wizerunkiem Oświęcimia – Miasta Pokoju, a także z wykorzystaniem potencjału Kalwarii Zebrzydowskiej i Wadowic
- turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna
- zachowanie i udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego
- organizacja imprez kulturalnych.

- **Strategia Rozwoju Turystyki (Kraków, 2006)**

Dokument analizuje ofertę oraz bazę turystyczną województwa Małopolskiego oraz na podstawie badań oraz konsultacji społecznych, identyfikuje problemy rzutujące na rozwój turystyki. Na terenie powiatu wyodrębniono następujące z nich:

- Słaba dostępność komunikacyjna oraz zły stan dróg
 - brak informacji turystycznej
 - brak parkingów
 - brak punktów widokowych;
- Zła jakość dróg i ich słaba sieć;
- Słaba dostępność komunikacyjna;
- Słabo rozwinięta infrastruktura;
 - brak wody na terenie niektórych gmin (brak sieci wodociągowej, suche studnie)
 - część obszaru nie pokryta siecią komórkową,
- Brak infrastruktury turystycznej.
- Brak koordynacji i współdziałania między władzą samorządową, instytucjami, związkami i innymi organizacjami (brak zintegrowanych działań);
- Niewystarczająca współpraca między samorządami terytorialnymi (gminy, powiaty – nie dotyczy generalnie wszystkich, są również pozytywne przykłady);
- Słabo rozwinięte partnerstwo publiczno-prywatne (ppp);

- Słaba współpraca samorządów;
- Brak współpracy w branży;
- Nadmierna biurokracja powodująca trudności w pozyskaniu środków zewnętrznych;
- Nieprzejrzyste, niejednolite przepisy;
- Bariery administracyjne (np. konserwatorskie)
 - brak promocji „dobrych zwyczajów konserwatorskich”,
 - własne obiekty zabytkowe (remonty, odnawianie);
- Strefa konserwatora zabytków (zbyt rygorystyczne zasady przyczyniają się do dużych ograniczeń w dziedzinie turystyki); tylko restrykcje, a brak pomocy finansowej;
- Bariery administracyjne (np. zbyt długi okres oczekiwania na wydanie pozwolenia na budowę i na wdrożenie projektu do realizacji);
- Zbyt duże dysproporcje w podziale środków zewnętrznych na duże przedsiębiorstwa i mikroprzedsiębiorstwa;
- Finanse (mała ilość środków na turystykę zabezpieczona w budżetach gmin);
- Niewłaściwe proporcje w przeznaczaniu funduszy strukturalnych w programach operacyjnych (za dużo na szkolenia, za mało na bezpośrednie inwestycje);
- Słabe wsparcie finansowe;
- Niedostateczne nakłady finansowe na rozwój turystyki i rekreacji;
- Za mało wykwalifikowanej kadry;
- Niewystarczająca liczba wykształconej kadry;
- Niewystarczająca ilość kadry turystycznej;
- Brak przepływu informacji turystycznej dot. sąsiadujących gmin; brak punktów IT, brak wspólnej platformy informacyjnej;
- Słaba sieć informacji turystycznej;
- Brak jednolitego (regionalnego) systemu informacji;
- Brak lokalnych centrów informacji;
- Problemy w obszarach przygranicznych (wojewódzkie - np. na granicy woj. małopolskiego i podkarpackiego oraz przy granicy Państwa);
- Niedostateczna informacja i doradztwo dot. pozyskiwania i rozliczania (!) środków.

- **Kierunki rozwoju turystyki dla województwa małopolskiego (Kraków, 2008)**

Zadaniem dokumentu jest umożliwienie władzom lokalnym kompleksowego planowania działań związanych z turystyką w regionie, racjonalnego rozdysponowania budżetu przeznaczanego na rozwój turystyki oraz usprawnienie planowania spójnych działań samorządów terytorialnych na wszystkich szczeblach: wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Celem nadrzędnym dokumentu w perspektywie czasu jest rozwój turystyki, jako ważnego sektora gospodarki Województwa Małopolskiego, poprzez rozwijanie konkurencyjnych, markowych produktów turystycznych bazujących na walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych Małopolski, w szczególności w zakresie turystyki w miastach i kulturowej turystyki rekreacyjnej, aktywnej i specjalistycznej oraz turystyki uzdrowskiej i zdrowotnej.

W tym celu określono pięć szczegółowych celów działania:

- rozwój strategicznych, markowych produktów turystycznych,
- rozwój uzupełniających oraz lokalnych produktów turystycznych,
- zorganizowanie zintegrowanej, łatwo dostępnej informacji turystycznej oraz jednolita promocja turystyczna województwa,
- wzmocnienie podmiotów i struktur współpracy sektora regionalnej turystyki,
- budowanie infrastruktury wspomagającej rozwój markowych produktów turystycznych

Są też trzy podstawowe kierunki, wśród których istotny jest Kierunek I w brzmieniu: „Rozwój produktu markowego – turystyka miejska, kulturowa oraz pielgrzymkowa”, zaś jego założenia są następujące:

- 1) Wzmocnienie istniejących dobrych produktów, poszerzenie oferty pielgrzymkowej i kulturowej.
- 2) Uatrakcyjnienie i poszerzenie oferty kulturalnej, rozrywkowej i widowiskowo-sportowej w regionie.
- 3) Poprawa jakości krajobrazu Małopolski.
- 4) Dostosowanie infrastruktury turystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- 5) Podwyższenie jakości oferty muzealnictwa.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

26

Ustalone cele, kierunki i priorytety polityki Województwa w zakresie rozwoju turystyki realizowane są trzytorowo:

- 1) poprzez realizację własnych programów i projektów,
- 2) poprzez udział w programach i projektach partnerskich prowadzonych przez inne podmioty,
- 3) poprzez wsparcie finansowe (dofinansowanie) i pozafinansowe projektów innych podmiotów.

Narzędziami realizacji we wszystkich trzech wypadkach są:

- 1) Małopolski Regionalny Program Operacyjny,
- 2) Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Słowacja – Polska,
- 3) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- 4) Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- 5) polityka transportowa i polityka komunikacyjna województwa,
- 6) polityka ochrony środowiska,
- 7) polityka ochrony zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego województwa,
- 8) wydatki bieżące budżetu województwa,
- 9) konkursy grantowe województwa,
- 10) nawiązywanie regionalnych porozumień i organizowanie sieci współpracy,
- 11) inicjowanie i realizacja projektów partnerskich i międzysektorowych,
- 12) inicjowanie i realizacja projektów partnerstwa publiczno-prywatnego jako rozwiązań modelowych,
- 13) badania i analizy własne,
- 14) uczestnictwo w organizacjach międzyregionalnych oraz ponadregionalnych sieciach wymiany informacji,
- 15) współpraca z instytucjami i agencjami krajowymi,
- 16) współpraca międzynarodowa (wymiana doświadczeń, dobre praktyki),
- 17) wydawnictwa tematyczne i cykliczne, regularny monitoring ruchu turystycznego,
- 18) portal internetowy integrujący informacje nt. turystyki w Małopolsce,
- 19) kampanie informacyjne i promocyjne,

20) inicjowanie i organizacja promocyjnych imprez turystycznych, targów, wizyt studyjnych, itp.

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Małopolskiego na lata 2014-2017 (przyjęty uchwałą Nr LI/822/14 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 maja 2014 r.)**

Program zawiera wnikliwą analizę stanu zachowania zabytków na terenie województwa, porównuje rozłożenie środków finansowych z różnych źródeł przeznaczonych na ochronę zabytków, przedstawia obiekty szczególnie zagrożone utratą wartości zabytkowych.

Na terenie powiatu oświęcimskiego wyróżniono 4 szlaki turystyczne: szlak rzemiosła Małopolski, Małopolską drogę św. Jakuba, dwory Małopolski, Kraków-Morawy-Wiedeń Greenways. W obszarach funkcjonalnych ochrony krajobrazu kulturowego dziedzictwa kulturowego w Małopolsce uwzględniono gminę Oświęcim, Przeciszów i Zator.

Wskazano, że jedynie cztery gminy posiadają aktualne gminne programy opieki nad zabytkami: Kęty (2012-2015), Osiek (2012-2015), Oświęcim – miasto (2010-2013), Zator (2013-2016). Pozytywnym akcentem jest zabezpieczenie bocznic kolejowej do dawnego Polskiego Monopoli Tytoniowego i baraków przy ul. Leszczyńskiej w Oświęcimiu, były to budynki ujęte na liście zabytków szczególnie zagrożonych zniszczeniem. Niestety na tej liście pozostaje cały czas jeden obiekt, są to ruiny magazynów, tzw. ziemniaczarek i kwaszarek z dawnego Auschwitz-Birkenau.

Przyjęto następującą misję Programu *PRZESZŁOŚĆ PRZYSZŁOŚCI – ambitne i wieloaspektowe wskazywanie wartości krajobrazu kulturowego, a także zintegrowanie działań na rzecz wzmocnienia systemu ochrony i opieki nad regionalnym dziedzictwem oraz świadomego wykorzystywania jego zasobów dla rozwoju regionu i poprawy jakości życia mieszkańców.*

Aby osiągnąć wyżej wymienioną misję przyjęto poniższe kierunki działań i cele:

Cel strategiczny Zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego Małopolski dla rozwoju gospodarczego regionu i zapewnienia wysokiej jakości życia Małopolan

Priorytet I Zachowanie historycznej ciągłości i autentyczności regionalnego dziedzictwa kulturowego

- Kierunek działań 1 Egzekwowanie wytycznych konserwatorskich oraz stosowanie zintegrowanej, kompleksowej konserwacji zabytków;

- Kierunek działań 2 Stosowanie zasady ochrony zabytków in situ z uwzględnieniem najbliższego otoczenia zabytku;
- Kierunek działań 3 Badanie, dokumentowanie i upowszechnianie regionalnego dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 4 Rozpoznanie stanu zachowania oraz potrzeb konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych w regionie;
- Kierunek działań 5 Stosowanie optymalnych form ochrony strategicznych dla regionu zabytków i obszarów dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 6 Zapobieganie rozproszeniu osadnictwa oraz przekształceniom układów urbanistycznych, ruralistycznych i tradycyjnej zabudowy historycznych miast, miasteczek i wsi;
- Kierunek działań 7 Rewaloryzacja cennych krajobrazów kulturowych połączona z rozwojem przestrzennym – uwzględniającym wartości estetyczne, historyczne i tradycje miejsca – oraz z uczytelnieniem walorów estetyczno-widokowych krajobrazu;
- Kierunek działań 8 Rewitalizacja zabytkowych założeń urbanistycznych i ruralistycznych, zespołów obiektów zabytkowych oraz innych obiektów o wartości artystycznej, historycznej i/lub naukowej, wraz z aspektem społecznym.

Priorytet II Zachowanie historycznej wielokulturowości regionu, tradycji i tożsamości regionalnej i lokalnej

- Kierunek działań 1 Zapobieganie procesowi degradacji i zagospodarowanie zabytków stanowiących pozostałość po kulturach i narodach zamieszkujących dawną Małopolskę;
- Kierunek działań 2 Wzmocnienie ochrony dziedzictwa niematerialnego, w tym folkloru i sztuki ludowej;
- Kierunek działań 3 Wspieranie tradycyjnych form działalności gospodarczej: rzemiosła i ginących zawodów oraz wytwarzania produktów regionalnych i tradycyjnych;
- Kierunek działań 4 Wspieranie inicjatyw społecznych w zakresie tworzenia i funkcjonowania muzeów lokalnych i izb tradycji;
- Kierunek działań 5 Wspieranie funkcjonowania zbiorów prywatnych oraz ich udostępnianie;

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

29

- Kierunek działań 6 Digitalizacja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Cel kierunkowy 2 Funkcjonalne zarządzanie regionalną przestrzenią kulturową

Priorytet I Aktywność społeczna i emocjonalne zaangażowanie w opiekę nad regionalnym i lokalnym dziedzictwem kulturowym

- Kierunek działań 1 Aktywizowanie społeczności lokalnych w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 2 Społeczne zorientowanie działalności muzeów i innych podmiotów funkcjonujących w obszarze kultury;
- Kierunek działań 3 Wspieranie programów edukacji regionalnej (na rzecz i o dziedzictwie) oraz projektów edukacyjnych i obywatelskich wzmacniających kompetencje kulturowe i kreatywne Małopolan, wrażliwość estetyczną oraz poczucie odpowiedzialności za przestrzeń publiczną;
- Kierunek działań 4 Zapewnienie powszechnego dostępu do elektronicznych baz informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 5 Budowanie silnej identyfikacji Małopolan z regionalnym dziedzictwem kulturowym.

Priorytet II Efektywne zarządzanie regionalnym dziedzictwem kulturowym

- Kierunek działań 1 Stworzenie ponadlokalnej struktury koordynującej współpracę i zarządzanie w obszarze dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 2 Wspieranie i unowocześnianie instytucji zarządzających i dokumentujących małopolskie dziedzictwo kulturowe, zwłaszcza w zakresie wdrażania perspektywicznych planów ochrony i programów działań konserwatorskich wobec zasobów dziedzictwa;
- Kierunek działań 3 Zintegrowanie ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz środowiska przyrodniczego;
- Kierunek działań 4 Wzmocnienie instrumentów skutecznego planowania przestrzennego, stymulowanie rozwoju projektowania urbanistycznego, chroniącego i wzbogacającego przestrzeń kulturową;
- Kierunek działań 5 Wzmocnienie służb konserwatorskich i urbanistycznych oraz ich znaczenia i oddziaływania społecznego;

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

30

- Kierunek działań 6 Inicjowanie i wdrażanie form współpracy administracji publicznej, środowisk naukowych i innych podmiotów w obszarze dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 7 Tworzenie systemowych rozwiązań i mechanizmów aktywizujących użytkowników i właścicieli zabytkowych obiektów do inwestowania we własne nieruchomości i adaptowania zabytków do nowych funkcji;
- Kierunek działań 8 Promocja najlepszych rozwiązań współpracy publiczno-prywatnej i rozwój partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego jako skutecznego mechanizmu zarządzania i wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 9 Wspieranie współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej oraz integracji regionalnej budowanej w oparciu o ideę sieci obszarów, miejsc i instytucji.

Priorytet III Ekonomiczne zorientowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego.

- Kierunek działań 1 Wypracowanie mechanizmów włączających dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy;
- Kierunek działań 2 Systemowe promowanie i aktywny marketing regionalnego dziedzictwa kulturowego;
- Kierunek działań 3 Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej i rekreacyjnej wraz z rozwojem infrastruktury turystycznej;
- Kierunek działań 4 Wspieranie rozwoju przemysłów czasu wolnego opartych na miejscowych tradycjach i autentyczności lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz wartościach krajobrazu kulturowego;
- Kierunek działań 5 Prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy – tworzenie miejsc pracy związanych z dziedzictwem kulturowym i wspieranie tradycyjnych form działalności gospodarczej.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu (analiza dokumentów programowych powiatu)

- **Strategia Rozwoju Powiatu Oświęcimskiego na lata 2014-2020 przyjęta uchwałą nr XLI/452/2014 Rady Powiatu w Oświęcimiu z dnia 25 czerwca 2014 r.**

Poprzez funkcjonowanie Państwowego Muzeum Auschwitz- Birkenau co roku powiat odwiedza ponad milion osób z całego świata. Dzięki działalności muzeum Auschwitz- Birkenau, miasto Oświęcim i Powiat Oświęcimski jest jednym z trzech najczęściej odwiedzanych i rozpoznawalnych miejsc na mapie Małopolski. Problemem jednak jest zatrzymanie części osób odwiedzających miejsce pamięci i zainteresowanie ich inną ofertą kulturalną lub turystyczną. Wizyty w muzeum są najczęściej jednodniowymi przyjazdami bez korzystania z noclegów i innej oferty na miejscu. Należy dokładać starań w zakresie intensyfikacji wydarzeń o charakterze konferencyjnym, seminaryjnym, sympozjalnym, naukowym, a także rozpowszechniać inne rodzaje oferty kulturowej i turystyczno-rekreacyjnej.

W dokumencie przyjęto następujące priorytety:

- I. Gospodarka lokalna
- II. Dziedzictwo i oferta czasu wolnego
- III. Integrująca polityka społeczna
- IV. Kapitał społeczny

W priorytecie 2 (Dziedzictwo i oferta czasu wolnego) określono cel strategiczny – rozwój wszechstronnej oferty spędzania czasu wolnego na terenie powiatu oświęcimskiego oraz przyjęto następujące cele operacyjne:

- Cel 2.1. Rozwój infrastruktury oraz spójnej oferty turystycznej.
- Cel 2.2. Wykorzystanie oraz ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego powiatu.

W zakresie celu operacyjnego 2.2. wyznaczono kluczowe zadania w ramach określonych kierunków interwencji:

- 2.2.1. Wykorzystanie roli i znaczenia byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz – Birkenau i potencjału, jaki niesie za sobą przyjazd na teren powiatu oświęcimskiego licznej grupy polskich i międzynarodowych turystów.
- 2.2.2. Wdrożenie mechanizmów włączających wartości dziedzictwa w obieg gospodarczy – współpraca przy działaniach mających na celu zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego, ich odpowiednią ekspozycję i udostępnianie oraz włączanie w obieg gospodarczy, aktywizacja użytkowników obiektów do inwestowania we własne nieruchomości adaptacji ich do nowych funkcji, a także poprawa stanu i sposobu użytkowania zabytków oraz przeciwdziałanie procesowi ich degradacji.
- 2.2.3. Utrzymanie i promocja wielokulturowego bogactwa oraz tożsamości lokalnej i regionalnej.
- 2.2.4. Organizacja wydarzeń propagujących historyczne dziedzictwo powiatu oświęcimskiego.

5.2 Zarys dziejów powiatu oświęcimskiego

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie Kotliny Oświęcimskiej datowane są na okres pradziejów. Opuszczone przez poprzednich właścicieli obszary zasiedliło po pewnym czasie słowiańskie plemię Wiślan. Oświęcim był zachodnim grodem granicznym ich państwa, a w X wieku ziemie te włączono do nowo tworzącego się państwa polskiego. Gród rozbudowano, obwarowania wzmocniono, a Oświęcim zyskał miano kasztelanii. Pilnował ważnego szlaku kupieckiego z Rusi na Morawy. Było to na tyle istotne miejsce, że znalazło się na mapie z 1150 roku opracowanej przez arabskiego podróżnika el-Idrisiego.

W 1179 roku Kazimierz Sprawiedliwy podarował gród oświęcimski swojemu bratankowi Mieszkowi Płatonogiemu, księciu opolskiemu i raciborskiemu. Była to pierwsza pisemna wzmianka o miejscowości z tego terenu. Podczas rozbicia dzielnicowego ziemia oświęcimska początkowo należała do Małopolski. Następnie, w wyniku podziałów między potomkami, zawieranych małżeństw, sprzedaży, wymian etc. powstało księstwo cieszyńsko-oświęcimskie.

W drugiej połowie XIII wieku nastąpiła lokacja Oświęcimia (prawdopodobnie około 1272 roku). 3 września 1291 roku potwierdził te prawa książę cieszyński Mieszko I, rozszerzając je o ważne dla tego ośrodka przywileje gospodarcze. W 1. poł. XIV w. Oświęcim został otoczony obwodem obronnym, a nieco później wytyczono nowy główny plac targowy. Po śmierci księcia Mieszka I Cieszyńskiego w 1315 roku, doszło do kolejnego podziału między jego synów na księstwa cieszyńskie oraz oświęcimskie. Były one zależne od królów czeskich (Czechami rządziła wówczas dynastia luksemburska). Początkowo księstwo oświęcimskie było niezależne, jednak w 1327 roku Jan Scholastyk złożył hołd lenny królowi czeskiemu Janowi Luksemburskiemu. W 1445 roku doszło do kolejnego rozdrobnienia tych ziem. Kazimierz I pozostawił po sobie trzech synów. Najstarszy z nich Wacław, nie dotrzymawszy obietnicy uznania Kazimierza Jagiellończyka królem czeskim, pod wpływem sił polskich złożył hołd lenny królowi Kazimierzowi. Kiedy dorośli bracia: Przemysław i Jan IV, podzielono księstwo na trzy mniejsze: oświęcimskie (Jana IV), zatorskie (Wacława) i toszeckie (Przemysława). Jan IV i Wacław sprzedali swoje ziemie królom polskim, odpowiednio Janowi Olbrachtowi i Kazimierzowi Jagiellończykowi, a księstwo toszeckie przejął król węgierski Maciej Korwin.

Dopiero na sejmie warszawskim w 1564 roku ujednolicono prawa tych ziem i status szlachty do obowiązujących w Polsce. Likwidacja dzielnic i zastąpienie ich województwami spowodowała wcielenie ziemi oświęcimskiej pod administrację krakowską. Oświęcim bogacił się na wydobywanej soli, natomiast okoliczne wsie, a w szczególności tereny byłego księstwa zatorskiego utrzymywały się z rolnictwa i rybołówstwa, rozwiniętego w drugiej połowie XV wieku. Kęty rosły w siłę dzięki rzemieślnikom.

Według dostępnych źródeł osadnictwo żydowskie można datować na 1. poł. XVI w. Jego rozwój został ograniczony przywilejem królewskim, wydanym na prośbę mieszczan oświęcimskich przez króla Polski Zygmunta Augusta w dniu 28 VII 1563 roku, który zabraniał osiedlania się nowo przybyłych Żydów w mieście. Zator zaś stał się ważnym centrum reformacji.

Wojny szwedzkie spowodowały zniszczenie i upadek gospodarczy na ziemiach oświęcimskich. Miasto Zator zostało niemal całkowicie spalone - z 500 domów przetrwało zaledwie 40 – w tym 20 niezamieszkanym, a z 200 rzemieślników pozostało tylko 6, skład

solny przestał funkcjonować, zamek i kościół św. Mikołaja były w stanie ruiny. W następujących po potopie latach nastąpiło zubożenie ludności na skutek pożarów, epidemii, powodzi i nieurodzaju. W 1 ćwierci XVIII wieku rozwój ziem zahamowały działania towarzyszące III wojnie północnej.

W 1772 roku ziemia oświęcimska na mocy traktatu rozbiorowego została zajęta przez Austrię. Wytoczono wówczas nowe granice Oświęcimia, które przetrwały niezmienione do 1939 roku Ziemia zatorska cieszyła się sympatią cesarza Austrii, który przyjął tytuł księcia zatorskiego, a miasto Oświęcim otrzymało przywilej 12 jarmarków w roku, nowy herb, przekazano też lokalnym organom samorządowym administrację nad okolicznymi terenami. Od połowy XIX w. na terenie miasta zaczął się rozwijać przemysł i handel. Miało to związek z utworzeniem w Oświęcimiu węzła kolejowego łączącego Kraków, Wiedeń i Katowice. W Brzeszczach odkryto złoża węgla kamiennego i wybudowano duży kompleks górniczy, w Chełmku czeski fabrykant obuwia Tomasz Bata w 1931 roku rozpoczął budowę fabryki oraz osiedla mieszkaniowego, co doprowadziło do podwojenia liczby mieszkańców w ciągu następujących pięciu lat. Po zakończeniu I wojny światowej powstał powiat oświęcimski bez Kęt, wchodzący w skład województwa krakowskiego.

Powiat oświęcimski został zlikwidowany w dniu 1 kwietnia 1932 roku, a część jego obszaru (ziemia zatorska) powróciła do powiatu wadowickiego; pozostały teren znalazł się w granicach powiatu bialskiego.

Ziemia Oświęcimska została zajęta przez wojska niemieckie już w pierwszych dniach września 1939 roku. W dniach 3-4 września 1939 r. miała miejsce bitwa pod Rajskim (jedno z sołectw dzisiejszej Gminy Oświęcim). Bitwa ta, stoczona przez Armię Kraków (w tym m.in. 3 pułk Strzelców Podhalańskich) z niemieckimi oddziałami zmechanizowanymi była ostatnią fazą walk granicznych prowadzonych w obronie Śląska. Już na początku października 1939 ziemia oświęcimska została włączona do III Rzeszy Niemieckiej.

Już w kwietniu 1940 roku na Zasolu okupanci rozpoczęli budowę obozu koncentracyjnego Auschwitz, a w rok później w Brzezince gigantycznego obozu Birkenau (KL Auschwitz II - Birkenau). Powstały także: obóz w Monowicach (KL Auschwitz III - Monowitz) i kilka podobozów oświęcimskich. 14 czerwca 1940 roku do założonego przez Niemców

Konzentrationslager Auschwitz, przybył pierwszy transport Polaków - więźniów politycznych. Od 1942 roku KL Birkenau był największym ośrodkiem masowej zagłady, głównie ludności żydowskiej, którą zwożono tu ze wszystkich krajów okupowanej Europy.

W lata 1940 - 1944 – niemieccy okupanci przeprowadzili wiele akcji przesiedleńczych i wysiedleńczych z okolicznych miejscowości, ściągając na miejsce wysiedlonej ludności osadników niemieckich i tzw. Volksdeutschy. W okresie 1941-1944 wybudowano działające do dziś zakłady chemiczne IG Farben (Werk Auschwitz) w Dworach koło Oświęcimia. Dało to początek polskim zakładom Chemicznym „Oświęcim” (od 1997 roku funkcjonowały jako lokalna firma chemiczna Dwory S.A., obecnie międzynarodowa firma Sythos S.A.).

Zbliżające się w 1945 roku wojska radzieckie zmusiły okupantów do likwidacji obozów koncentracyjnych - 19 stycznia został wyprowadzony z obozu ostatni pieszy transport ewakuacyjny więźniów, a w ostatniej fazie likwidacji obozu esesmani wysadzili w powietrze komory gazowe i krematoria znajdujące się w Brzezince oraz podpalili baraki, w których przechowywali mienie po zamordowanych. W sumie zginęło na terenie obozu 1,1 mln ludzi z 1,3 mln, które tu trafiły. 2 lipca 1947 roku utworzono Państwowe Muzeum Oświęcim - Brzezinka, odwiedziło je od chwili powstania około 25 mln ludzi z całego świata.

Władze komunistyczne w latach 1945-1950 stworzyły kilka obozów pracy przymusowej dla więźniów, które zostały zamknięte dopiero w 1956 roku, podczas odwilży politycznej po śmierci Stalina. Tworzone zakłady pracy na terenach o dobrej infrastrukturze z odpowiednią ilością okolicznych fabryk rozwijały się szybko, dając mocne ekonomiczne podstawy pod odbudowę całego regionu. W 1951 roku powstał powiat oświęcimski wchodzący w skład województwa krakowskiego. W wyniku reformy administracyjnej zlikwidowano powiaty, a ziemia oświęcimska, bez Brzeszcz i ówczesnej gminy Jawiszowice, znalazła się w województwie bielskim. W 1999 roku wprowadzono trójstopniowy podział administracyjny kraju. Utworzono ponownie powiat oświęcimski, przyłączony do województwa małopolskiego.

5.3 Zabytki nieruchome

Na terenie powiatu oświęcimskiego jest 59 obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (16 obiektów – m. Oświęcim, 7 obiektów –gm. Oświęcim, 3 obiekty – gm.

Brzeszcze, 3 obiekty – gm. Chełmek, 13 obiektów – m. i gm. Kęty, 5 obiektów – gm. Osiek, 2 obiekty – gm. Polanka Wielka, 2 obiekty – gm. Przepiszów, 8 obiektów – gm. Zator; stan na maj 2015 r.). Zasób zabytków nieruchomych został pomniejszony w ostatnich latach o:

- wytwórnię wódek i likierów Jakuba Haberfelda, budynki mieszkalne nr 2 i 4 wraz z wyposażeniem, zabudowania produkcyjne w Oświęcimiu przy ul. Dąbrowskiego 2 i 4 – skreśloną decyzją Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 19.05.2003 r.
- budynek stajni cugowej z zespołu parkowego z kaplicą Hallerów przy ul. Zwycięstwa w Dworach, Oświęcim – skreślony decyzją Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 25.11.2014 r.
- średniowieczny grodek stożkowy otoczony stawem w miejscowości Malec – przekazany do rejestru archeologicznego (C)
- starą plebanię w miejscowości Przepiszów – skreśloną decyzją Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 22.09.2014 r.
- średniowieczną osadę w miejscowości Trzebieńczyce – przekazana do rejestru archeologicznego (C)

• **Gmina miejska Oświęcim:**

1. Układ urbanistyczny, A-483/87 z 11.02.1987 (B) [A-958/M]

Powstały w wyniku nowej lokacji w początkach XVI w., założony został na schemacie szachownicowym zamknięty wrzecionowatym owalem dawnych obwarowań, szczególnie zaznaczone jest zagęszczenie w rejonie wlotów do starego miasta, ale należy do niego też zespół zabudowy starego miasta z przełomu XIX i XX wieku z głównymi dominantami: zamek, kościół i klasztor.

2. Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NP. Marii, st. rej. nr 562, z 26.10.1933 [A-1201/M]

Nie ma informacji o dokładnej dacie powstania. Wiadomo, że był przebudowany w III ćw. XVII w, a restaurowany po pożarze w latach 1864. Dolna część pochodzi z końca XVI w., wieża zbudowana w okresie od 1863 do 1877. Jest to budynek

orientowany, murowany, posiada prosto zamknięte prezbiterium dwuprzęsłowe, trzynawowy, dwuprzęsłowy, halowy, z chórem. Zakończony wieżą z zegarem, oszkarpowany, na dachu sygnaturka. Nawa główna oddzielona od naw bocznych arkadowaniem, składającym się z prostokątnych filarów z pilastrami. Sklepienia prezbiterium i nawy głównej jest kolebkowe z lunetami na gurtach. Od północy mała kaplica św. Maksymiliana Marii Kolbego.

3. Zespół klasztorny Salezjanów (d. Dominikanów), ul. Jagiełły: kościół p.w. NP. Marii Wspomożenia Wiernych, kaplica św. Jacka, klasztor, drzewostan, A-644/89 z 04.09.1989 [A-963/M]

Zespół powstały ok 1350 r. Wielokrotnie niszczone, przez pożary w 1519 r., 1564 r. Po kataklizmie dominikanie odbudowali go częściowo. Następny pożar miał miejsce w czasie potopu szwedzkiego, ucierpiały w tym czasie nie tylko zabudowania klasztorne, ale też całe miasto. Po kasacie zakonu budynki popadły w ruinę. Ratunkiem dla założenia było przybycie salezjanów z Turynu w 1898 r., rozpoczęli naprawę budynków i zmienili nazwę wezwania kościoła z pw. Świętego Krzyża, na kościół pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych. Trzy lata po przybyciu salezjanie otworzyli zakład wychowawczy. Współczesne remonty zespołu miały miejsce w 1953 r., kiedy to przeprowadzono generalny remont kościoła, następnie w latach 1975-1984 dobudowano od strony zachodniej kolejną część świątyni.

4. Zespół klasztorny SS. Serafitek pl. Kościuszki 8,9,10: kościół p.w. MB Bolesnej, klasztor, ogrodenie, A-543 z 22.12.1987 (B) [A-961/M]

Klasztor wzniesiony w latach 1893-1895, połączony w późniejszym okresie z kościołem. Kolejny budynek zespołu powstał współcześnie w latach 50 XX w. Obręb zespołu zajmuje również budynek "Caritasu" z lat 1905-1910 oraz dwa budynki przedszkola z lat 30. XX w. Od wschodu i zachodu większa część zespołu klasztornego zajęta jest przez ogród i sad.

5. Synagoga pl. Ks. J. Skarbka 3, A-725/97 z 04.08.1997(B) [A-966/M]

Powstała w 1918 r. i pełniła swoją rolę do czasu opanowania terytorium Polski przez wojska. Jest to budynek na planie prostokąta, murowany. Całość jest przykryta dwuspadowym dachem. W środku znajduje się sporych rozmiarów prostokątna sala modlitewna z Aron ha-kodesz, ławami oraz bimą. Dawny

babinec został umieszczony od strony północnej, był on połączony z główną salą, opisaną powyżej, małymi oknami. Zachował się tam niewielki zamalowany obszar, w postaci gzymsu.

6. Cmentarz rzymsko-katolicki, kaplica, dom przedpogrzebowy, ogrodzenie z bramą, A-465 z 05.12.1986 (B) [A-960/M]

Cmentarz obecnie o kształcie nieregularnego czworokąta. Powstały w I poł. XIX w., stopniowo rozszerzany w II poł. XIX w., i w późniejszych latach. Najstarszy fragment cmentarza jest usytuowany pośrodku, znajdują się tam najstarsze nagrobki. Zachowały się fragmenty dawnego rozplanowania w najstarszej części.

7. Cmentarz żydowski wraz z ogrodzeniem i bramą oraz zielenią, ul. Dąbrowskiego, A-618/94 z 18.10.1994 (B) [A-962/M]

Powstały w wieku XVIII, najstarsza macewa pochodzi z 1757 r. Przez ok 250 lat kirkut został powiększony do rozmiarów 1,7 ha i znajduje się na nim 1000 nagrobków. Ostatni nagrobek pochodzi z 2000 r. Na środku placu cmentarnego ustawiono lapidarium składające się ze zniszczonych macew.

8. Zamek, A-390 z 17.11.1972, (B) [A-956/M]

Obiekt z najwcześniejszymi elementami z XIII w., czyli z wczesnogotycką wieżą obronną. Główna część zamku pochodzi z XVI wieku, jest na planie prostokąta, dwukondygnacyjna, podpiwniczona. Najmłodsza część pochodzi z lat 1929–1931, jest to łącznik wybudowany na miejscu starszej zabudowy. Duże szkody wyrządziła przez lata płynąca rzeka, zabierająca wraz ze swym nurtem fragmenty fortyfikacji. Na wzgórzu zamkowym znajdują się resztki murów obronnych.

9. Budynek przy ul. Kolbego 2 – dawniej SS Küche, -, A-116/M z 17.10. 2007

Powstały ok 1941 r. Drewniany budynek, na planie krzyża łacińskiego. Była tam stołówka dla podoficerów i szeregowców SS, członków załogi obozowej, a także kino. W latach powojennych wykorzystywany przez zakłady zbożowe.

10. Historyczny zespół budynków d. Zakładów Zbożowo Młynarskich i Zakładów Tytoniowych (wcześniej Polskiego Monopolu Tytoniowego), w 1940-44: magazyn SS „Truppenwirtschaftslager” - „TWL-HWL”, magazyn SS „Lagerhaus”, budynek administracji obozowej „Stabsgebäude”, budynek „SS-

Unterkunftsgebäude, ul. Kolbego, Spółdzielców, Legionów, A-173/M z 12.01.2009

Składa się głównie z czterech budynków magazynowych, powstałych w latach 1916-31. Jeden z najstarszych powstał w 1916 r., był to magazyn nr 2 – piekarnia. Pozostałe budynki pierwotnie miały stanowić część kompleksu obiektów Osady Barakowej, gdzie planowano zakwaterowanie emigrantów zarobkowych z Galicji. W okresie II wojny światowej było to miejsce gdzie przewożono pierwsze transporty więźniów. Przez kolejne lata budynki były wykorzystywane do pomocy w funkcjonowaniu obozu.

Budynki d. zakładów Polskiego Monopolu Tytoniowego charakteryzują się identyczną formą architektoniczną, modną wówczas dla modernistycznej architektury przemysłowej. Cechuje je podobna bryła architektoniczna, dwuspadowe dachy z trójkątnymi szczytami, ryzality oraz osiowa kompozycja elewacji z rytmicznym rozplanowaniem otworów okiennych. Posiadają skromną formę, pozbawioną detalu architektonicznego.

11. Rynek Główny 8, kamienica z oficyną, A-665/91 z 19.06.1991 (B) [A-965/M]

Dwukondygnacyjna kamienica z oficyną z przełomu XIX i XX w, o klasycyzującym wystroju fasady.

12. Rynek Główny 14, d. Ratusz (ob. Sąd Rejonowy), A-645/89 (B) [A-964/M]

Dawna kamienica Ślebarskich wybudowana ok 1830 r. przez Michała Ślebarskiego, przez niemal 70 lat była własnością rodziny Ślebarskich. Jest to budynek jednopiętrowy, na rzucie w kształcie litery „L”, Fasada posiada 15 osi. Obiekt neoklasycystyczny, z lekko wysuniętą partią centralną, z balkonem wspartym na dwóch kolumnach. Poszczególne kondygnacje oddzielone od siebie ozdobnym gzymsem.

13. Dawny obóz koncentracyjny „Auschwitz-Birkenau”, A-714/95 z 02.08.1995 [A-959/M]

Utworzony został przez hitlerowców na przedmieściach miasta Oświęcimia, które podobnie jak i inne tereny Polski, było okupowane przez Niemców w czasie II wojny światowej. Za początek jego funkcjonowania uważa się 14 czerwca 1940 r., dzień przywiezienia do Auschwitz pierwszego transportu polskich więźniów

politycznych. W ciągu następných lat obóz został rozbudowany i składał się z trzech główných części: Auschwitz I, Auschwitz II-Birkenau, Auschwitz III-Monowitz oraz z ponad 40 podobozów. Początkowo w obozie więzieni byli i ginęli Polacy. Później osadzono w nim również radzieckich jeńców wojenných, Cyganów oraz więźniów innych narodowości. Od 1942 roku obóz stał się miejscem największego masowego mordu w dziejach ludzkości, dokonanego na europejskich Żydach w ramach hitlerowskiego planu całkowitej zagłady tego narodu. Większość z deportowanych do Auschwitz Żydów - mężczyzn, kobiet i dzieci bezpośrednio po przywiezieniu kierowano na śmierć w komorach gazowych Birkenau. Pod koniec wojny esesmani, usiłując zatrzeć ślady swych zbrodni, rozpoczęli demontaż i niszczenie komór gazowych i krematoriów oraz innych obiektów, a także palenie dokumentów. Więźniów zdolnych do marszu ewakuowano w głąb Rzeszy. Tych, którzy pozostali w obozie oswobodzili żołnierze Armii Czerwonej w dniu 27 stycznia 1945 r.

14. Bocznicę kolejową przy ul. Leszczyńskiej „Do Monopolu” i „Baraki”, A-700/M

Bocznicę kolejową służyły do wyładunku więźniów deportowanych do obozu. Podczas każdego wyładunku odbywała się selekcja więźniów. Były w latach 1940-1944 częścią KL Auschwitz-Birkenau

15. Rampa kolejowa i bocznicę (na terenie Dworca Towarowego, A-672/91 z 06.07.1991 (B) [A-957/M]

Wspólnie tworzyły element funkcjonującego w latach 1942 - 1944 Konzentrationslager Auschwitz II - Birkenau. Służyły do maja 1944 r. do wyładunku więźniów deportowanych do obozu. Przy każdym wyładunku prowadzono selekcję wśród więźniów, chociaż częstą praktyką było kierowanie Żydów bezpośrednio do komór gazowych. Od maja 1944 r. transporty kolejowe więźniów wyładowywano na specjalnej rampie, która znajdowała się na terenie KL Birkenau. Wiodła do niej poprzez Bramę Śmierci bocznicę będącą odgałęzieniem starej bocznicy.

16. Oświęcim – Dwory – zespół parkowy z kaplicą Hallerów, ul. Zwycięstwa, A-607/94 z 16.10.1994 [A-822/M] – skreślony decyzją z dnia 25.11.2014 r. budynek stajni cugowej

Obiekt powstały pod koniec XVIII wieku wraz z parkiem krajobrazowym i ogrodem założonym pod koniec XVIII i początku XIX wieku. Kaplica powstała z związku ze śmiercią Barbary z Hallerów Rottmanowej w 1805 r. Klasycystyczny budynek murowany w kształcie rotundy, wolnostojący, zwieńczony kopułą. Elewacja zdobiona ośmioma pilastrami jońskimi, które podpierają belkowanie. Dach pokryty blachą. Wejście do niej zamyka również klasycystyczna żelazna krata.

• **Gmina wiejska Oświęcim:**

**17. Brzezinka – ruiny „ziemniaczarek” i „ kwaszarni” ul. Piwniczna [A-1205/M],
10.06.2010**

Obiekty wybudowane niewolniczą siłą więźniów obozu, usytuowane w pobliżu historycznych drutów Birkenau. Podczas okupacji znajdowały się w nich obozowe magazyny żywności.

**18. Grojec – kościół p.w. św. Wawrzyńca, A-70 z 4.12.1968, aktual. A-277/78
z 27.02.1978 [A-836/M]**

Kościół parafialny pod wezwaniem Św. Wawrzyńca zbudowany w XVII w., drewniany, oszalowany; w II połowie XIX wieku dostawiono murowane dobudówki, kaplicę i zakrystię.

**19. Grojec – zespół pałacowy: pałac, park, resztówka zabudowań gospodarczych,
A-673/91 z 10.02.1994 (B) [A-835/M]**

Pałac wzniesiony w XVIII wieku dla rodziny Szembeków, właścicieli miejscowości. W 1779 r. dobra w Grojcu kupił od Aleksandra Szembeka hrabia Ignacy Bobrowski z Bobrówki herbu Jastrzębiec. Przez niemal 80 lat dobra były w posiadaniu Bobrowskich, do roku 1851. Nastąpiła w ciągu tych 80 lat zmiana stylistyki dworu z barokowej na klasycystyczną. W późniejszym okresie zmieniony na stylistykę neogotycką. W latach 1851-1905 Grojec należał do rodziny Chwalibóg. W 1905 r. majątek kupiła księżna Wilhelmina Maria Radziwiłł. Do II wojny światowej właścicielami dóbr byli Radziwiłłowie pozostali właścicielami dóbr do II wojny światowej. Dwór otoczony jest parkiem krajobrazowym o pomnikowym drzewostanie.

20. Harmęże – zespół dworsko-parkowy, A-606/94 z 11.10.1994 (B) [A-842/M]

Budynek dworu wzniesiony na początku XIX w., murowany z cegły, otynkowany, założony na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym. Fasada siedmioosiowa, z centralnie umieszczonym wejściem głównym, z portykiem z przysadzistych kolumn, podtrzymujących belkowanie, nad którym prawdopodobnie znajdował się trójkątny przyciółek. W elewacji ogrodowej centralny, jednoosiowy ryzalit mieszczący klatkę schodową i niewielka parterowa dobudówka. Dwór w znacznym stopniu przekształcony, pozbawiony cech stylowych, elewacja o zmienionym układzie otworów okiennych. Za dworem znajduje się boisko szkolne i niewielkie pozostałości parku krajobrazowego.

21. Poręba Wielka – kościół p.w. św. Bartłomieja, cmentarz wraz z drzewami, A-118 z 30.04.1934 oraz A-364/78 z 17.10.198 [A-981/M]

Powstały na początku XVI wieku, w roku 1644 dobudowano wieżę. Obiekt orientowany, o trójbocznie zamkniętym prezbiterium. Nawa szersza i dłuższa na planie prostokąta, w konstrukcji zrębowej, miejscami oszalowane deskami. Od zewnątrz przylegają soboty, a od północy do prezbiterium zakrystia. Wieża zwieńczona jest cebulastym ostrosłupowym hełmem.

22. Poręba Wielka – dwór, otoczenie, drzewostan, A-392 z 17.11.1972 oraz A-290/78 z 30.03.1978 (B) [A-980/M]

Dwór w stylu neogotycko-mauretańskim, projektu architekta Franciszka Marii Lanciego, wybudował Wincenty Bobrowski, który zasłynął jako mecenas sztuki. Oprócz licznych pisarzy i artystów przebywał tu Artur Grottger. Obecny kształt budynku znacznie odbiega od tego zaprojektowanego przez Franciszka M. Lanciego. Jednopiętrowy, murowany budynek oparty na planie prostokąta powstał w połowie XIX w. Liczne przebudowy zatarły większość zdobieć architektonicznych.

23. Rajsco – pałac, park, A-395 z 17.11.1972, aktual. A-286/78 z 24.03.1978 (B) [A-879/M]

Obiekt wzniesiony w XVII w. dla rodziny Bobrowskich. Jest dobrym przykładem eklektycznej architektury rezydencjonalnej, z wieloboczną basztą narożną i krenelazowymi attykami. Budynek otacza dawna zabudowa gospodarcza. Całość

zlokalizowana jest na terenie parku krajobrazowego z pomnikowym drzewostanem.

- **Gmina Brzeszcze:**

- 24. Brzeszcze - kościół Św. Urbana, A-71/M z 16.01.2007**

Kościół parafii pod wezwaniem św. Urbana został oddany i poświęcony 29 sierpnia 1876 roku. Murowany, jednonawowy i jednowieżowy budynek kościoła wzniesiono w stylu neobarokowym. We wnętrzu na szczególną uwagę zasługuje ołtarz główny wykonany w 1892 r. w stylu barokowym. W nawie głównej kościoła są jeszcze dwa ołtarze boczne, sprowadzone w 1892 r. z Kościoła Mariackiego w Krakowie.

- 25. Jawiszowice – kościół p.w. św. Marcina z otoczeniem i starodrzewiem, A-81 z 9.01.1969 [A-847/M]**

Powstały w 1692 r. W jego miejscu był wcześniej inny kościół, który uległ spaleni. Cechą charakterystyczną jest gontowe przykrycie dachu nad nawą i prezbiterium. Wnętrze kościoła w nawie jest przekryte stropem, a w prezbiterium pozornym sklepieniem kolebkowym. Kościół posiada belkę tęczową z krucyfiksem i posągami Matki Bożej, św. Jana Ewangelisty i św. Marii Magdaleny.

- 26. Jawiszowice – budynek d. łaźni obozowej wraz z najbliższym otoczeniem oraz latarnia obozowa, przy ul. Dworcowej, A-1629/95 z 29.12.1995 (Kat) [A-848/M]**

Powstały 15 sierpnia 1942 r. jako filia KL Auschwitz-Birkenau. Był obozem męskim. Na jego terenie istniał kompleks budynków drewnianych i murowanych; murowane przeznaczone były dla załogi podobozu, na szpital i kuchnię, natomiast te o niższym standardzie, drewniane, przydzielano więźniom. Podobóz Jawischowitz istniał do 18. stycznia 1945 roku. Pozostałe po obozie baraki aż do lat 70-tych wykorzystywane były jako lokum dla osób oczekujących na przydział mieszkań spółdzielczych. Zachował się tylko stary budynek obozowej łaźni oraz stojąca tuż obok niego latarnia.

- **Gmina Chełmek:**

- 27. Bobrek - zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Trójcy, A-746 z 20.03.2001 [A-390/M]**

Kościół rozpoczęto budować w 1798 r. Poświęcony został w lipcu 1804 r. przez ks. Cypriana Gdowskiego, choć ukończono go dopiero w roku 1810. Obiekt jednonawowy, murowany. Projekt wnętrza z 1980 r. według projektu krakowskiego artysty Zygmunta Wiglusa. Ołtarz główny został zbudowany z piaskowca i gipsu, według koncepcji Felixa Księżarskiego. Autorem obrazu Trójcy Świętej, który znajduje się w jego centralnym miejscu, jest Szymon Czechowicz.

28. Bobrek – zespół pałacowy: pałac, oficyna, park, A-311 z 20.10.1971, aktualizacja A-361/78 z 17.10.1978 (B) [A-683/M]

XVIII-wieczny klasycystyczny pałac został wzniesiony z wykorzystaniem wcześniejszych zamkowych piwnic, z ich sklepieniami, niewielkiej części murów parteru i przypór widocznych od strony zachodniej. W drugiej ćwierci XIX wieku wewnętrzna część pałacu została przebudowana i uzupełniona przez hr. Barbarę córkę hr. Rocha Ignacego Wielopolskiego i jej męża hr. Kazimierza Potulickiego, m. in. zlikwidowano istniejącą od roku 1785 kaplicę dworską, przekazując jej wyposażenie do bobreckiego kościoła. Na początku XX wieku pałac został przebudowany na zlecenie księżnej Marii Ogińskiej, przyjmując cechy eklektyczne z przewagą stylu neo- i pseudobarokowego.

Park stanowi przykład dużego naturalistycznego parku krajobrazowego. Na terenie założenia, w południowo-wschodniej jego części, znajduje się pałac i oficyna z budynkami gospodarczymi. Pałac usytuowany jest na osi północ-południe. Układ kompozycyjny i komunikacyjny parku nie uległ większym zmianom. Na terenie obiektu zachowały się pozostałości po fontannie oraz kapliczka. Główne budynki znajdujące się w parku przetrwały od 1848 roku do dziś w niemal niezmienionym składzie.

29. Bobrek – spichlerz drewniany, A-312 z 20.10.1971, aktualizacja A-362/78 z 17.10.1978 [A-677/M]

Powstały w 1779 r. jako własność rodu Wielkopolskich. Budynek powstały w konstrukcji zrębowej, za wzór miał śląskie spichlerze folwarczne. Obiekt jest na planie prostokąta, dwukondygnacyjny z dachem czterospadowym i daszkiem okapowym, całość pokryta gontem. Pomieszczenie podzielone jest na sień z

dwoma pomieszczeniami po bokach i ze schodami na piętro. Spichlerz posiada bogate zdobienie stolarki.

• **Gmina Kęty:**

30. Bulowice – kościół p.w. św. Wojciecha, A-515 z 15.09.1987 (B) [A-690/M]

Kościół wzniesiony w 1817 roku na miejscu spalonej 3 lata wcześniej drewnianej świątyni. Murowany, otynkowany, jednonawowy i jednowieżowy kościół o skromnym wystroju architektonicznym został niedawno rozbudowany, przy czym zmieniono kompozycję jego fasady.

31. Bulowice – pałac, park, A-150 z 22.08.1969, aktual. A-376/79 z 8.09.1980 (B) [A-699/M]

Powstały w 1882 r. dla rodziny Larischów. Zaprojektowany w stylu neogotyku angielskiego, zachowany razem z założeniem parkowym. Prawdopodobnie był wzorowany na zamku Huntly Castle w Szkocji. Pałac na planie prostokąta z basztami w narożach i loggią. Po zakończeniu II wojny światowej majątek Larischów przejęło państwo.

32. Kęty – układ urbanistyczny, A-464 z 26.11.1986 (B) [A-867/M]

Istniejący od średniowiecza układ urbanistyczny z pierwotnym rynkiem, wokół którego obecnie istnieją XIX wieczne kamienice. Pierwotnie rynek zajmowała zabudowa drewniana, jednak po pożarze w 1797 r. zamieniono ją na nowszą

33. Kęty – kościół p.w. św. Jana Kantego, A-463 z 25.11.1986 (B) [A-862/M]

Powstały na początku XVIII w. z fundacji Sykstusa Lubomirskiego. Pierwotnie w tym miejscu istniała kaplica z połowy XVII w. Uroczyste poświęcenie miało miejsce 14 czerwca 1724. Kościół jest jednonawowy, o sklepieniach kolebkowych z lunetami.

34. Kęty – kościół paraf. p.w. św. Małgorzaty i Katarzyny, cmentarz przykościelny, drzewostan, ogrodzenie, A-462 z 24.11.1986 (B) [A-860/M]

Powstały w XVII w. w stylu barokowy. Na planie krzyża tacińskiego, z pseudotranseptem, bazylikowy, prezbiterium niższe od nawy z sygnaturką. Od północy i południa przylegają do kościoła kaplice. Bryła kościoła zwieńczona wieżą z barokowym hełmem.

35. Kęty – zespół klasztorny SS. Klarysek: kościół, budynki mieszkalne i gospodarcze, ogród, mur ogrodzeniowy, A-581/88 z 27.08.1988 (B) [A-863/M]

Klasztor założony został przez Matkę Marię od Najświętszego Serca Jezusa (Walentynę Łempicką) jako filia SS. Kapucynek. W 1880 r. zakupiono parcelę z budynkiem starej poczty i przylegającym do niej małym domkiem. Rok później rozpoczęły się prace budowlane wg projektu inż. B. Margockiego z Poznania. Istniejące zabudowania zostały rozbudowane i wyremontowane. Prostopadłe do już istniejącego domu dobudowano również drugie skrzydło klasztoru. Po połączeniu z zakonem Franciszkanek Najświętszego Sakramentu ze Lwowa, klasztor przebudowano, by dostosować wnętrze do charyzmatu wieczystej adoracji Najświętszego Sakramentu. Wyburzono ścianę za ołtarzem i w części centralnej ustawiono Tron Eucharystyczny.

36. Kęty – zespół klasztorny: kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NP Marii, klasztor OO. Reformatów cmentarz przykościelny, mur z bramkami i kapliczkami - Stacjami Męki Pańskiej, A-467 z 18.12.1986 [A-861/M]

Powstały na przełomie XVII i XVIII wieku z inicjatywy chorążego krakowskiego i rycerza chorągwi husarskiej Andrzeja z Żydowa. Uroczysta konsekracja miała miejsce 4 października 1714 r. przez bp. Krakowskiego Kazimierza Łubieńskiego. Kościół jednonawowy, na planie prostokąta, ze sklepieniem kolebkowym z lunetami.

37. Kęty – cmentarz komunalny, A-653/90 z 23.01.1990 (B) [A-864/M]

Powstały pod koniec XVIII w. w 1795 r. Jest jednym z najstarszych cmentarzy komunalnych w Polsce. Posiada okazałą kolekcję nagrobków o różnej stylistyce. Pochowani tu są właściciele ziemscy, mieszczenie, powstańcy styczniowi, legionści oraz żołnierze radzieccy. Na cmentarzu w Kętach znajdują się też zbiorowe mogiły zakonnic - sióstr klarysek od Wieczystej Adoracji i sióstr zmartwychwstanek oraz zakonników - Franciszkanów Reformatów.

38. Kęty Podlesie – kapliczka przydrożna z 30.09.1937 [A-1200/M]

Kapliczka przydrożna, którą datują się na rok 1823. Została wraz z otaczającymi lipami bardzo wcześnie wpisana do rejestru zabytków, już w roku 1937. Jest ona kubaturowa, murowana. Na planie prostokąta, zbliżonego do kwadratu.

39. Kęty – cmentarz żydowski, A-651/90 z 16.01.1990 (B) [A-866/M]

Kirkut został powstał w II połowie XIX wieku poza miastem. Do naszych czasów zachowało się dużo macew z różnego materiału, piaskowca, granitu, wapnia. Zajmuje powierzchnię ok. 0,2 ha.

40. Kęty – dom ul. Krakowska 3, d. poczta, A-588/88 z 28.11.1988 (B) [A-868/M]

Murowany, dwukondygnacyjny budynek dawnej poczty konnej z oficyną i stajnią, wzniesiony w 1790 r., przykryty mansardowym dachem, o symetrycznej pięcioosiowej elewacji ze zryzalitywaną osią centralną i późnobarokowym wystrojem architektonicznym.

41. Kęty – dom Rynek 16, A-567/94 z 4.10.1994 (B) [A-865/M]

Kamienica z I poł. XIX w., murowana i tynkowana, dwukondygnacyjna, o pięcioosiowej asymetrycznej fasadzie z prostą dekoracją architektoniczną.

42. Kęty – dom Rynek 25, A-694/93 10.12.1993 (B) [A-869/M]

Kamienica z pocz. XIX w., murowana, tynkowana, dwukondygnacyjna, o sześćoosiowej fasadzie z uproszczoną klasycyzującą dekoracją architektoniczną.

• Gmina Osiek:**43. Osiek – kościół drewniany p.w. św. Andrzeja, A-1 z 26.03.1968, A-292/78 z 19.04.1978(B) [A-954/M]**

Powstały w latach 1538–1549, Jest budynkiem orientowanym, wykonany w konstrukcji zrębowej, jedynie wieża wykonana jest w konstrukcji słupowo-ramowej. Prezbiterium zamknięte wielkobocznie, jest niższe i węższe od nawy, od północy przylega zakrystia. Nawa na planie zbliżonym do kwadratu. Wszystkie przykryte gontem, dach jest dwukalenicowy. Na dachu sygnaturka o dachu cebulastym.

44. Osiek – pałac, oficyny, park, A-389 z 17.11.1972, aktual. A-278/78 z 27.02.1978 oraz A-726/97 z 27.08.1997 [A-955/M]

Wiadomo, że w 1784 roku majątek został zakupiony przez barona Karola Wacława Larischa. Choć przypuszcza się, że dwór istniał zdecydowanie wcześniej. Baron przekształcił pałac na stylistykę klasycystyczną. Jednak gruntowną przebudowę zabytku wykonał syn barona Karol Józef Larischr. Miało to miejsce przed 1840 r. według projektów Franciszka Marii Lanciego. Do końca XIX wieku był

w posiadaniu rodziny Larischów. Jest to obiekt dwukondygnacyjny o potężnej cebulastej wieży, całość utrzymana w stylistyce arabskiej z elementami neogotyku angielskiego. Ściany i sufity wnętrza są pokryte bardzo precyzyjną dekoracją w stylu arabskim. W sali balowej, zwanej Salą Mauretańską, znajdują się arabski i wejścia z zamkniętym łukiem ozdobione motywem muszli. Pałac otoczony jest parkiem krajobrazowym z klasycystycznymi i neogotyckimi zabudowaniami mieszkalnymi i gospodarczymi, w tym neogotycką oficyną z okrągłą basztą z 1843 r.

45. Osiek – młyn, [A-1315/M] z 12.11.2012

Dawna papiernia, wzniesiona na przełomie XVIII/XIX w., w późniejszym okresie funkcjonowała jako młyn. Przebudowana po 1920 r.

46. Głębowice – kościół p.w. NPM z Góry Karmelu z otoczeniem w obrębie ogrodzenia, drzewostanem i aleją dojazdową od wsch, A-71 z 9.12.1968 i aktualizacja A-294/78 z 20.04.1978

Powstały w 1518 r. Posiada późniejsze dobudówki, kruchta wzniesiona w 1924 r. prezbiterium z kaplicami dokończono w 1931 r. Drewniany, częściowo murowany w okolicy prezbiterium. Korpus drewniany o konstrukcji zrębowej, szalowany pionowo. Nawa kościoła jest drewniana, o konstrukcji zrębowej ze ścianami oszalowanymi pionowo z listowaniem, natomiast prezbiterium z przylegającymi kaplicami jest murowane.

47. Głębowice – pałac, park, A-239 z 17.03.1954), A-295/78 z 20.04.1978(B)

Miejscowość od roku 1824 należała do radcy królewskiego hrabiego Carla Poutalesa. Po zakupie ziemi powstał pałac w Głębowicach. Po zakończeniu II wojny światowej budynek został sprywatyzowany. Był masywny, na planie w kształcie litery „U”, trzykondygnacyjny. Posiadał duży owalny salon, trzytraktowy. Bogato zdobiony od zewnątrz. Do zespołu wchodzi park. Obecnie w ruinie.

• **Gmina Polanka Wielka:**

48. Polanka Wielka, Kościół p.w. św. Mikołaja, otoczenie, drzewostan, A-117 z 30.12.1961 (st. rej. nr 726), aktual. A-280/78 z 20.03.1978 (B) [A-977/M]

Powstały w I poł. XVI w., przebudowany po ok 100 latach w 1658 r. w stylu barokowym. Obiekt drewniany o konstrukcji zrębowej, ściany szalowane pionowo. Kościół przykryty dachem o jednej kalenicy, dwuspadowy, znajduje się na nim sygnaturka z pozorną latarnią. Zwieńczony jest wieżą o konstrukcji słupowo ramowej, jej ściany szalowane są pionowo i poziomo, ma kopulasty kształt dachu.

49. Polanka Wielka, Zespół pałacowo-parkowy: pałac, dwie oficyny, spichlerz, bud. gosp., park, A-408/82 z 12.04.1982 (B) [A-976/M]

Obiekt wybudowany najprawdopodobniej w I poł. XVII w. W 1769 r. odbył się remont z inicjatywy Kacpra Cieńskiego. Nastąpiło wtedy rozbudowanie pałacu i nadanie nowej stylistyki barokowej. Kolejna przebudowa miała miejsce w 1850 r. z inicjatywy Apolinara Cieńskiego. Następne zmiany nastąpiły w 1909 r, kiedy to dostawiono drewniane galerie do tylnej elewacji. Budynek jest murowany i otynkowany, jego główna część jest prostokątna, skrzydła kwadratowe, a łączniki prostokątne, dwukondygnacyjne, kryty dachem łamanym, przykrytym blachą. Fasada 17-osiowa, o części środkowej 5-osiowej. Wokół park.

• **Gmina Przeciszów:**

50. Przeciszów – kościół p.w. św. Jana Chrzciciela, ogrodzenie, otoczenie, drzewostan, A-256 z 29.03.1971, aktual. A-284/78 z 24.03.1978 (B) [A-988/M]

Powstały w latach w latach 1816-1823 według projektu Józefa Heintzego. Budynek murowany, jednonawowy, w stylistyce neobarokowej, zwieńczony kwadratową wieżą.

51. Zagroda Łowiczki 252 – A-475 z 29 grudnia 1986 r. (B) [A-984/M],

Istniejąca od I poł. XIX w. Reprezentuje charakterystyczną wiejską architekturę. Chałupa jest o drewnianej konstrukcji zrębowej, na rzucie prostokąta, podpiwniczona. Spichlerz nad piwnicą drewniany, konstrukcji zrębowej. Stajnia murowana. Stodoła na północ od chałupy, dach czterospadowy.

• **Gmina Zator:**

52. Graboszyce – kościół p.w. św. Andrzeja, otoczenie, drzewostan, A-282 z 26.06.1961 oraz A-505 z 19.06.1987 (zmiana decyzji A-79/M)

Powstały ok 1585 r., stale rozbudowywany. W przeciągu 100 lat zwieńczony wieżą, która uległa podwyższeniu w XVIII w. Jest orientowany, drewniany o konstrukcji ramowo-słupowej, prezbiterium węższe, o konstrukcji zrębowej, Nawa kryta osobnym dachem, jest na niej sygnaturka. Wieża ma kopulasty hełm.

53. Graboszyce – zespół dworski, A-501/88 z 2.05.1988 (B) [A-833/M]

Budynek dworu został przebudowany ok 1584 roku przez Dziwisza Brandysa. Powstał na miejscu wcześniejszego obiektu. Murowany, na planie prostokąta, kryty dachem czterosпадowym. Fasada sześciosiowa, z asymetrycznie umieszczonym ryzalitem, a tam kamienna attyka. W elewacji tylnej ryzalit z drugim wejściem do budynku. Zachowane kamienne obramienia okien. Otoczony suchą fosą. W pobliżu zabytku fragmenty parku krajobrazowego i pozostałości zabudowań gospodarczych.

54. Grodzisko – grodzisko wczesnośredniowieczne, A-583/88 z 16.11.1988 oraz A-729/98 z 22.04.1998 (B) [A-834/M]

Prace badawcze prowadzone przez Panią Annę Tyniec wskazały datację grodziska na X-XI w. Choć istnieją również ślady starszego warownego grodziska z okresu kultury łużyckiej, czyli z lat 1300-1100 p.n.e. Zewnętrzna część fortyfikacji powstała zapewne nie wcześniej niż w końcu II fazy wczesnego średniowiecza. Za upadek grodu uważa się najazd Tatarów w roku 1241.

55. Palczowice – kościół drewniany p.w. św. Jakuba Młodszeo, A-113 z 28.02.1969 oraz A-287/78 z 30.03.1978 (B)[A-967/M]

Powstały w 1894 r., w miejscu gdzie pierwotnie znajdował się kościół z XV w. Odnowiony w 1965 r. Jest orientowany, zwieńczony wieżą, o konstrukcji słupowo – ramowej. Kryty dachem dwusпадowym, dwukalenicowym, przykryty gontem.

56. Rudze – dwór, park, A -396 z 17.11.1972, aktual. A-282/78 z 21.03.1978 (B) [A-1000/M]

Powstały w II poł. XVIII w. dzięki Janowi Bibersteinowi Starowieyskiemu. Budynek na planie prostokąta, murowany, otynkowany, na potężnych fundamentach. Posiada trzy ryzality, jeden od strony ogrodu pozostałe frontowe.

57. Zator – układ urbanistyczny, A-482 z 25.02.1987 (B) [A-1180/M]

Sięga metryką do średniowiecza, ukształtowany w XIV w. Obecny kształt zawdzięcza 2 lokacji, wtedy też został całkowicie ukształtowany. Układ zabudowy przy rynku jest szachownicowy. Przy rynku również znajdowała się bożnica żydowska, ale w trakcie II wojny światowej zniszczyli ją hitlerowcy.

58. Zator – kościół p.w. Świętych Wojciecha i Jerzego, A-162 z 15.01.1970, aktual. A-299/78 z 20.04.1978 [A-1156/M]

Stary kościół z 1393 r., powstały na miejscu wcześniejszego z 1292 r. Wielokrotnie przebudowywany i regotyzowany po wojnie. Jego przebudowa miała miejsce w 1766 r. Przywrócenie stanu gotyckiego w latach 1956-1961 oraz 1968-1973.

59. Zator – pałac, otoczenie, park tarasowy, oficyna (tzw. „portierówka”), brama z fragmentem muru obwodowego, A-397 z 02.12.1972, aktual. A-300/78 z 20.04.1978 (B) [A-1181/M]

Początkowy zamek powstał w XV w. i miał wyraźne cechy obronne. Był siedzibą książąt zatorskich. W roku 1778 został kupiony przez Duninów, wtedy też został przebudowany. Inni właściciele dóbr to: Poniatowscy, Tyszkiewiczowie, Wąsowiczowie, Potoccy. Dla tych ostatnich w częściowej odbudowie zabytku pracował Franciszek Maria Lanci, który nadał charakter neogotycki budynkowi. W okresie po II wojnie światowej sprywatyzowany. W latach 1964-1973 przeszedł kapitalny remont.

5.4 Zabytki ruchome

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest podobnie jak rejestr zabytków nieruchomości przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku. Do rejestru nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum lub wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Muzea stanowią najważniejszą formę organizacyjną opieki nad zabytkami ruchomymi. Kwestie związane z ochroną zbiorów muzealnych reguluje Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987. z późn. zm).

Ze względu na przepisy ustawy z 06 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2014 r. poz. 782 z późn. zm.) w dokumentach publikowanych na stronie internetowej może być opublikowany jedynie rejestr zabytków nieruchomości.

5.5 Zabytki archeologiczne

Na terenie powiatu oświęcimskiego zlokalizowano 205 stanowisk archeologicznych (dane wg dokumentów strategicznych i planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin). W ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski nie przebadano całej powierzchni powiatu, zatem w przyszłości liczba stanowisk ulegnie zwiększeniu. W podziale na gminy rozkład stanowisk przedstawia się następująco:

- **Gmina Brzeszcze** – teren gminy był objęty rozpoznaniem archeologicznym w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Badania przeprowadzono w granicach obszarów AZP nr 103 – 49, 104 – 49, 105 – 49. W trakcie badań nie zidentyfikowano żadnych stanowisk archeologicznych, ani pradziejowych śladów osadniczych.
- **Gmina Chełmek** – 12 stanowisk
- **Gmina Kęty** – 68 stanowisk
- **Gmina Osiek** – 9 stanowisk
- **Gmina Oświęcim** – 27 stanowisk
- **Miasto Oświęcim** – 22 stanowiska
- **Gmina Polanka Wielka** – 6 stanowisk
- **Gmina Przeciszów** – 16 stanowisk
- **Gmina Zator** – 45 stanowisk

Do najcenniejszych stanowisk należą m. in.:

- **Grojec** - Neolityczna osada kultury lendzielskiej usytuowana na Górze Grójeckiej (270,3 m n.p.m.) wcinającej się cyplem w dolinę zalewową Soły - stanowisko archeologiczne i obszar 104-49 wpisany do rejestru zabytków pod nr A-438/8.
- **Łazy** - Średniowieczny gródek stożkowaty, usytuowany na wysuniętym cyplu, otoczonym z trzech stron wodami stawu rybnego. Posiada regularny kształt kolisty

i otoczony jest dość dobrze zachowaną fosą oraz zewnętrznym wałem porośniętym zabytkowymi dębami. Wpis do rej. zabytków pod nr A-441/84 (obszar w granicy parceli nr 101/4).

- **Malec** – Późnośredniowieczne grodzisko stożkowate.
- **Zator** – Zachowane fragmenty średniowiecznych obwarowań miejskich w zachodniej części miasta.

Na obszarze powiatu w ramach badań AZP odnotowano przewagę śladów osadniczych lub osad otwartych – stanowisk o dosyć skromnym materiale zabytkowym. Pod względem chronologicznym przeważają znaleziska z epoki kamienia oraz średniowieczne, dużo rzadziej spotykano materiał z okresu neolitu oraz wczesnej epoki brązu. Największe skupiska stanowisk znajdowały się wokół miejscowości Bulowice w gminie Kęty oraz wzdłuż krawędzi doliny Wisły.

5.6 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie powiatu oświęcimskiego znajdują się następujące jednostki o charakterze muzealnym:

- **Miejsca Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau** zostało utworzone staraniem byłych więźniów, co formalnie potwierdziła ustawa polskiego sejmu z 2 lipca 1947 r. o upamiętnieniu „męczeństwa Narodu Polskiego i innych Narodów”. Miejsce Pamięci obejmuje obszar dwóch zachowanych części obozu Auschwitz I i Auschwitz II-Birkenau, w sumie 191 hektarów, z czego na Auschwitz I przypada 20 ha, a na Auschwitz II Birkenau 171 ha. W granicach Muzeum znajdują się poobozowe obiekty i ruiny, włącznie z ruinami komór gazowych i krematoriów, kilkanaście kilometrów obozowego ogrodzenia i dróg wewnętrznych oraz rampa kolejowa (w Birkenau).

W zbiorach Muzeum znajduje się m.in.:

- około 110 000 butów;
- około 3800 waliz, w tym 2100 z napisami pozostawionymi przez ich właścicieli;
- ponad 12000 garnków;
- 470 protez i ortez;
- 350 sztuk odzieży obozowej, tzw. pasiaków;
- 250 tałesów;

- ponad 6000 prac plastycznych (w tym ok. 2000 wykonanych przez więźniów).
- **Muzeum Zamek w Oświęcimiu** jest miejscem ważnych wydarzeń w historii miasta, pełni funkcje reprezentacyjne, kulturalne i edukacyjne. Misją muzeum jest popularyzowanie historii ziemi oświęcimskiej. W kolekcji znajdują się dokumenty, pieczęcie, numizmaty, mapy, książki, fotografie, przedmioty użytku codziennego, zabytki archeologiczne. Większość eksponatów prezentowana jest na stałej ekspozycji przedstawiającej życie przedwojennego Oświęcimia: wystrój wnętrz mieszkalnych, codzienne życie jego mieszkańców. Prezentację wzbogacają reprodukcje starych fotografii.
- **Muzeum Żydowskie** jest częścią Centrum Żydowskiego w Oświęcimiu. Wystawa główna prezentuje historię lokalnej społeczności żydowskiej, której początki sięgają pierwszej połowy XVI wieku. Ekspozycja składa się z fotografii, dokumentów, zabytkowych eksponatów. Uzupełnieniem wystawy jest film prezentujący wspomnienia byłych żydowskich mieszkańców miasta. Częścią ekspozycji są także wyjątkowe judaika, pochodzące ze zniszczonej w 1939 roku przez hitlerowców Wielkiej Synagogi. Przedmioty zostały odnalezione przez archeologów podczas prowadzonych w 2004 roku wykopaliisk. Są obecnie poruszającym symbolem zniszczonej kultury.
- **Muzeum bł. Małgorzaty Łucji Szewczyk** przy kościele serafitek w Oświęcimiu. W pomieszczeniach klasztornych, przylegających do kościoła, zebrano pamiątki po założycielce zgromadzenia.
- **Muzeum im. A. Kłosińskiego w Kętach** powstało na bazie zbiorów Aleksandra Kłosińskiego (1892-1974), który w swojej ostatniej woli przekazał miastu i jego mieszkańcom zbieraną przez całe życie kolekcję historycznych pamiątek, do dziś stanowiącą trzon muzealnych zbiorów. Kolekcja, znacznie wzbogacona głównie dzięki darom mieszkańców miasta i gminy, liczy obecnie blisko 4 tys. eksponatów, dokumentujących historię, sztukę oraz życie codzienne Kęt i okolicy.

5.7 Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na 32 sesji w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz

związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu Konwencji UNESCO obejmuje:

1. tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego
2. sztuki widowiskowe
3. zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne
4. wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata
5. umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym

Rolą władz samorządowych jest m. in. pielęgnowanie wszelkich zastanych przejawów tego dziedzictwa jak i tworzenie warunków do budowania nowych form tożsamości kulturowej. Służą temu wydarzenia kulturalne odbywające się w powiecie.

Na terenie powiatu oświęcimskiego działa 7 zespołów ludowych, 3 zespoły folklorystyczne oraz 23 zespoły śpiewacze, ponadto 4 zespoły obrzędowe. Są to:

• **Zespoły Pieśni i Tańca:**

1. **Zespół Pieśni i Tańca Regionalnego "Iskierki"**
Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1
2. **Zespół Pieśni i Tańca "Holan"**
Gminna Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu z/s w Grojcu, ul. Główna 1
3. **Zespół Pieśni i Tańca "Kęty"**
Dom Kultury w Kętach, ul. Żwirki i Wigury 2a
4. **Zespół Pieśni i Tańca "Kotlina"**
Gminna Biblioteka Publiczna w Osieku, ul. Główna 125
5. **Zespół Pieśni i Tańca "Hajduki"**

Oświęcimskie Centrum Kultury, ul. Śniadeckiego 24

6. Zespół Pieśni i Tańca "Małe Hajduki"

Oświęcimskie Centrum Kultury, ul. Śniadeckiego 24

7. Zespół Pieśni, Tańca i Widowisk Okolicznościowych "Laskowiaczy"

Laskowa 3, Zator

• **Zespoły folklorystyczne:**

8. Zespół folklorystyczny "Brzeszczanki"

Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1

9. Zespół folklorystyczny "Dolina Soły"

Związek Podhalan Oddział w Oświęcimiu, ul. Konarskiego 30

10. Zespół folklorystyczny „Zrzeszenie Ludzi z Gór”

ul. Wysokie Brzegi 52, Oświęcim

• **Zespoły śpiewacze:**

11. „Paświszczanie"

Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1

12. „Tęcza"

Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1

13. „Chełmkowianki"

ul. Mickiewicza 40, Chełmek

14. „Bobrowianki"

MOKSiR Chełmek, pl. Kilińskiego 3

15. „Malwa"

MOKSiR Chełmek, pl. Kilińskiego 3

16. „Babiczanki”

Gminna Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu z/s w Grojcu, ul. Główna 1

17. „Broszkowianki”

Gminna Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu z/s w Grojcu, ul. Główna 1

18. „Brzezinianki”

Gminna Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu z/s w Grojcu, ul. Główna 1

19. „Grojczanie”

Gminna Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu z/s w Grojcu, ul. Główna 1

- 20. „Porębianki”**
Gminna Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu z/s w Grojcu, ul. Główna 1
- 21. „Rajskowianki”**
Gminna Biblioteka Publiczna w Oświęcimiu z/s w Grojcu, ul. Główna 1
- 22. Zespół „Jawiszowianki”**
ul. Obr. Westerplatte 20, Jawiszowice
- 23. Zespół śpiewaczy „Bielaneczki” działający przy KGW w Bielanych**
ul. Główna 2, Nowa Wieś
- 24. Zespół śpiewaczy działający przy KGW w Bulowicach**
ul. Różana 44, Bulowice
- 25. Zespół śpiewaczy działający przy KGW w Nowej Wsi**
ul. Dworska 4, Nowa Wieś
- 26. Zespół śpiewaczy „Łęczaneczki” działający przy KGW w Łękach**
ul. Sportowa 10, Nowa Wieś
- 27. Rodzinna Kapela Bugajskich**
ul. Fabryczna 6, Kęty
- 28. Zespół śpiewaczy przy Kole Gospodyń Wiejskich w Malcu**
Malec 196, Nowa Wieś
- 29. Chór „Osieczanie”**
Gminna Biblioteka Publiczna w Osieku, ul. Główna 125
- 30. Zespół śpiewaczy "Stawowianki" przy Kole Gospodyń „Stare Stawy”**
ul. Sadowa 23, Oświęcim
- 31. „Dworzanie”**
ul. Szpitalna 84/4, Oświęcim
- 32. „Same Swoje”**
ul. Podlesie 32, Przeciszów
- 33. Zespół ludowy "Włosianeczki”**
ul. Bukowa 12, Włosienica
- **Zespoły obrzędowe:**
 - 34. „Brzeszczanki”**
Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1

35. „Jawiszowianki”

Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1

36. „Przecieszynianki”

Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1

37. „Wilczkowiec”

Ośrodek Kultury w Brzeszczach, ul. Narutowicza 1

• Twórcy ludowi:

38. Robert Pawlus – rzeźbiarz - Jawiszowice

39. Józef Żmuda – rzeźbiarz – Jawiszowice

40. Jadwiga Duchnicka - bibułkarstwo - Kęty

41. Krystyna Haczek - bibułkarstwo, kompozycje kwiatowe - Nowa Wieś

42. Janina Żmuda - obrazy wykonane haftem krzyżykowym - Nowa Wieś

43. Zofia Figura - wyroby rękodzielnicze z surowców pochodzenia roślinnego -
Polanka Wielka

44. Krystyna Sitko - serwety, bieżniki, wykonywane szydełkiem - Polanka Wielka

45. Stanisława Uroda - bibułkarstwo i kwiaty z bibuły, serwety wykonane szydełkiem,
haft krzyżykowy - Wilczkowice

46. Andrzej Żwawa- twórca pracujący w wiklinie - Zator

47. Krystyna Żwawa – koronkarstwo - Zator

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POWIATU. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Najważniejszym obiektem zabytkowym na terenie powiatu oświęcimskiego jest Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau, który generuje bardzo wysoki międzynarodowy ruch turystyczny. Za najważniejsze obiekty posiadające znaczenie regionalne należy uznać zabytki o wysokim znaczeniu artystycznym i historycznym:

- drewniany Kościół pw. św. Andrzeja w Osieku,
- pałac i założenie parkowe w Osieku,
- zamek w Oświęcimiu,
- układ urbanistyczny w Oświęcimiu,
- kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, zespół klasztorny oo. Salezjanów, zespół klasztorny ss. Serafitek, synagoga w Oświęcimiu,
- pałac w Zatorze, dawny zamek,
- kościół pw. św. Wojciecha i św. Jerzego w Zatorze.

Powiat oświęcimski posiada na swoim terenie zabytki o dużej wartości artystycznej, jak też historycznej i naukowej. Poza wymienionymi wcześniej obozem Auschwitz – Birkenau oraz budynkami należącymi do jego zespołu, krajobraz kulturowy powiatu kształtują interesujące układy urbanistyczne i ruralistyczne, zamki, założenia sakralne, pałace i zabudowania folwarczne, miejskie kamieniczki i wille, budownictwo drewniane, ciekawie zaprojektowane osiedla (m.in. os. Pileckiego), bardzo duża liczba przydrożnych kapliczek i pomników.

Stan zachowania budynków zabytkowych zlokalizowanych na terenie powiatu oświęcimskiego jest zróżnicowany. Najlepiej zachowana jest część zabytków znajdująca się w rejestrze zabytków, wynika to z możliwości ubiegania się o dofinansowanie na prace remontowe oraz znaczących walorów zabytkowych docenionych przez użytkowników. Budynki sakralne oraz kapliczki przydrożne są dobrze utrzymywane. Kapliczki stanowią wyróżnik krajobrazu Małopolski, a przez okoliczną ludność są konserwowane z należytą starannością. Duża część zabytków ujętych w ewidencji wymaga natychmiastowych prac zabezpieczających. Obiekty te, najczęściej przez nieużytkowanie, popadają w ruinę. Skutkiem takiej sytuacji jest utrata wartości zabytkowych i wyłączenie z gminnych ewidencji zabytków

(przykłady niszczących budynków: Oświęcim, budynek na ul. Wyzwolenia przy nr 7; budynek na ul. Wyzwolenia 13; budynek na ul. Wyzwolenia 15; Przeciszów, gorzelnia, spichlerz, obora, stodoła na ul. Szkolnej 88; budynek na ul. Kolejowej 8; Zator, dom na ul. Młyńskiej 1; dom na ul. Ogrodowej 4, dom na ul. Spadzistej 5, dom i obora na ul. Szkolnej 3, dom na ul. Wadowickiej 4, dom na ul. Wadowickiej 6 i wiele innych). Ze względu na zły stan techniczny budynku oraz utratę walorów zabytkowych, z rejestru zabytków został usunięty budynek stajni cugowej z zespołu dworsko-folwarcznego z kaplicą Hallerów.

Innym niepokojącym zjawiskiem jest remont obiektów znajdujących się w rejestrze i ewidencji zabytków bez uzgodnień z Małopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wskutek czego budynki tracą wartość zabytkową, niekiedy bezpowrotnie. Najczęstsze zmiany to termomodernizacja, zmiana kolorystyki elewacji, wymiana okien na plastikowe, zmiana pokrycia dachowego na blachodachówkę lub inne niehistoryzujące pokrycie dachowe, zmiana układów osi okiennych i drzwiowych, różnego rodzaju dobudowy i przebudowy (przykłady: Oświęcim, kamienica na ul. Jagiełły 23, Dom Sióstr Serafitek Emerytek przy Placu Kościuszki 9, Kamienica przy Placu Kościuszki 14, Kamienica przy Rynku Głównym 20; Lipowa, dom nr 73, dom nr 30, dom nr 35; Smolice, dom nr 19, dom nr 25; Rudze, dom nr 8, dom nr 9 i wiele innych).

Negatywy wpływ na krajobraz kulturowy mają wielkoformatowe reklamy ustawione przy głównych drogach krajowych i powiatowych oraz reklamy na budynkach w większych miastach. Efektem takiego działania jest pogłębianie chaosu urbanistycznego i odwracanie uwagi od wartościowych i estetycznych budynków zabytkowych lub panoramy oświęcimskich pejzaży. Zjawisko to jest obecne praktycznie w całej Polsce. Szczególnie w większych miastach i obszarach popularnych turystycznie. Przykładem mogą być drogi wjazdowe do Oświęcimia oraz budynek przy Rynku Głównym 20 w Oświęcimiu. Pomocą w walce z plagą reklam może być niedawno uchwalona tzw. ustawa krajobrazowa.

Na ochronę zasługują również układy urbanistyczne i ruralistyczne, niestety zagrożeniem w niektórych wypadkach może być dewaloryzacja zabytkowych układów przestrzennych, poprzez niewłaściwy rozwój mieszkalnictwa.

W powiecie oświęcimskim notorycznie maleje liczba obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków. W ostatnich latach pula rejestrowych zabytków została pomniejszona o pięć

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

61

obiektów, z czego dwa zostały przeniesione do rejestru archeologicznego. Obiekty te zostały wymienione na stronie 37 Programu.

Pozytywnym aspektem jest bardzo dobry stan zachowania licznych kapliczek na terenie powiatu oświęcimskiego. Są one jednym z najbardziej charakterystycznych elementów pejzażu małopolskiego. Remontowane przez mieszkańców i JST, umieszczane są w gminnych ewidencjach zabytków.

Istnieje spora świadomość urzędników gminy w dziedzinie ochrony zabytków i potrzeby opieki nad dziedzictwem kulturowym regionu. Świadczy o tym fakt posiadania przez większość gmin wchodzących w skład powiatu oświęcimskiego gminnych programów opieki nad zabytkami oraz gminnych ewidencji zabytków. Gmina Brzeszcze i Chełmek planują w najbliższym czasie przygotować gminny program opieki nad zabytkami. Gminne ewidencje zabytków oraz programy opieki nad zabytkami¹.

Gmina	Gminny Program Opieki nad Zabytkami	Gminna Ewidencja Zabytków
Miasto Oświęcim	TAK	TAK
Gmina miejsko-wiejska Brzeszcze	NIE	TAK
Gmina miejsko-wiejska Chełmek	NIE	TAK
Gmina miejsko-wiejska Kęty	TAK	TAK
Gmina miejsko-wiejska Zator	TAK	TAK
Gmina wiejska Osiek	TAK	TAK
Gmina wiejska Oświęcim	TAK	TAK
Gmina wiejska Polanka Wielka	TAK	TAK
Gmina wiejska Przeciszów	NIE	NIE

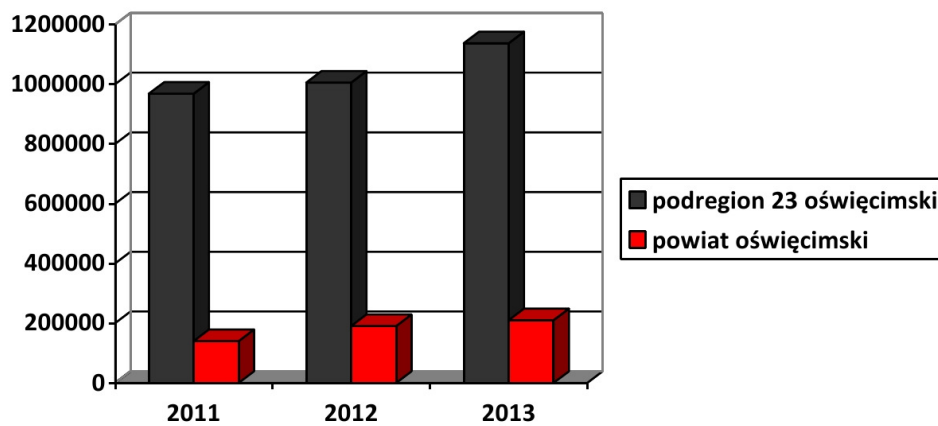
¹Dane uzyskane od pracowników gmin

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

62

Porównanie wydatków powiatu oświęcimskiego oraz podregionu oświęcimskiego (powiat chrzanowski, powiat olkuski, powiat oświęcimski, powiat suski, powiat wadowicki) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w dziale 921 wg. Danych z Banku Danych Lokalnych.

Wydatki w Dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (dane z Banku Danych Lokalnych)		
	Podregion 23 oświęcimski	Powiat oświęcimski
2011	967842,19 zł	140067,34 zł
2012	1005507,80 zł	190095,56 zł
2013	1137384,46 zł	209379,65 zł

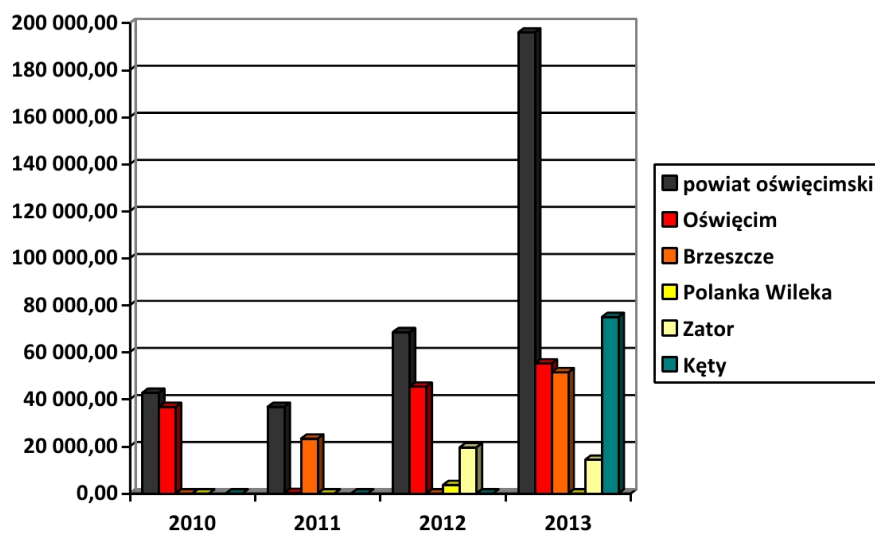

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

63

Porównanie wydatków powiatu oświęcimskiego oraz gmin i miast na prawach powiatu w powiecie oświęcimskim na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami według danych z Banku Danych Lokalnych w rozdziale 92120.

Wydatki w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami (dane z Banku Danych Lokalnych)						
	Powiat oświęcimski	Oświęcim	Brzeszcze	Polanka Wielka	Zator	Kęty
2010	42 770,00	36 770,00	-	-	6 000,00	-
2011	36 822,54	199,80	23 317,00	-	13 305,74	-
2012	68 622,51	45 406,31	-	3 616,20	19 600,00	-
2013	196 090,00	55 261,35	51 528,65	-	14 300,00	75 000,00

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

64

Z przeprowadzonego porównania wynika, że poziom wydatków na ochronę zabytków w powiecie i gminach systematycznie wzrasta. Ważna jest też kwestia starania się o dotacje, z różnych źródeł na prace związane z zabytkami.

DOTACJE ZE ŚRODKÓW MWKZ NA PRACE PRZY ZABYTKACH W ROKU 2013					
Miejscowość	Wnioskodawca	Zakres prac	Koszt prac	Wysokość dotacji	Udział % w dotacji
Jawiszowice	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Marcina	konserwacja techniczna i estetyczna rzeźby drewnianej polichromowanej „Pieta” XIV w. z wyposażeniem kapliczki w Jawiszowicach	15 500,00	15 500,00	100
Kęty	Klasztor Franciszkanów (reformatów) zakonu Braci Mniejszych OFM, Kęty	Remont dachu nad prezbiterium kościoła klasztornego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Kętach	112 129, 26	50 000,00	44,59
Poręba Wielka	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Bartłomieja Ap. w Porębie Wielkiej	Konserwacja chóru – bez lica balustrady, konserwacja polichromii ściany zachodniej nad chórem oraz drzwi do chóru kościoła pw. Św. Bartłomieja Ap. w Porębie Wielkiej	30 001,94	30 000,00	99,9
Osiek	P. Iwona Stasiewicz, P. Piotr Stasiewicz, Warszawa	Wykonanie dokumentacji projektowej konserwatorsko-architektonicznej budynku dawnego młyna w Osieku	50 900, 00	22 000,00	43,22

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

65

DOTACJE ZE ŚRODKÓW MWKZ NA PRACE PRZY ZABYTKACH W ROKU 2014					
Miejscowość	Wnioskodawca	Zakres prac	Koszt prac	Wysokość dotacji	Udział % w dotacji
Poręba Wielka	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Bartłomieja Ap. w Porębie Wielkiej	Pełna konserwacja lica balustrady chóru organowego kościoła pw. Św. Bartłomieja Ap. w Porębie Wielkiej	59 846,88	40 000,00	66,84
Osiek	P. Iwona Stasiewicz, P. Piotr Stasiewicz, Warszawa	Remont dachu wraz ze zmianą pokrycia, wzmocnienie i izolacja fundamentów, rozbudowa istniejącego odwodnienia, remont elewacji d. młyna w Osieku	227 831,35	100 000,00	43,89

DOTACJE ZE ŚRODKÓW MWKZ NA PRACE PRZY ZABYTKACH W ROKU 2015 - PLANOWANE						
Miejscowość	Wnioskodawca	Zakres prac	Koszt prac	Wnioskowana kwota	Udział % w dotacji	Zarezerwowana kwota
Osiek	P. Iwona Stasiewicz, P. Piotr Stasiewicz, Warszawa	Wykonanie remontu pozostałych elewacji budynku młyna	138 467,69	67 849,17	49,00	60 000,00
Łęki	Władysław Latocha	Pełna konserwacja techniczna i estetyczna kapliczki kamiennej z „Grupą Ukrzyżowania”: MB Bolesną i Św. Janem Ew. oraz Św. Marią Magdaleną	37 945,00	37 600,00	99,09	30 000,00

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

66

Głębowice	Parafia Rzymskokatolicka pw. NMP Szkaplerznej w Głębowicach	Kompleksowa konserwacja techniczna i estetyczna ołtarza głównego – prace przy strukturze, gruntach, warstwach malarskich i złoceńiach – interwencja konserwatorska	233 687,69	184 613,28	79,00	50 000
-----------	---	--	------------	------------	-------	--------

Program Dziedzictwo Kulturowe Priorytet 1 Ochrona zabytków Nabór 1						
Nazwa wnioskodawcy	Nazwa zadania	Kwota dofinansowania	Ocena wart. organizacyjnej	Ocena wart. merytory cznej	Ocena strategic zna	Ocena końco wa
Zakład Salezjański im. Ks. Bosko	Oświęcim, kaplica pw. św. Jacka (XIV w.): renowacja elewacji i dachu kaplicy podminkańskiej przy Zakładzie Salezjańskim im. ks. Bosko – II etap	100 000 zł	6,00	45,25	20,00	71,25

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

67

Lista projektów wybranych do dofinansowania w ramach Priorytetu XI – Kultura i dziedzictwo kulturowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013			
Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta	Wartość ogółem (w zł)	Dofinansowanie UE (w zł)
Prace konserwatorskie i budowlane obiektów dawnego KL Auschwitz I – bloki o nr inw. A-2 i A-3	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	17 503 820,04	14 063 875,91
Konserwacja pięciu drewnianych baraków dawnego KL Auschwitz II- Birkenau	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	5 278 514,39	4 431 877,12

Po rozpoznaniu stanu zachowania oraz wartości artystycznej, historycznej i naukowej proponuje się w pierwszej kolejności objąć wpisem do rejestru zabytków następujące zabytki.

Obiekty zasługujące na wpis do rejestru zabytków nieruchomości województwa małopolskiego (Stan na czerwiec 2015)		
Miejscowość	Gmina	Typ zabytku
Bielany	Kęty	Kościół pw. św. Macieja
Chełmek	Chełmek	Kościół pw. NMP
Oświęcim	Oświęcim	Willa Antoniego Ślosarczyka / pałac ślubów
Oświęcim	Oświęcim	Kamienica / dawny hotel Herz
Piotrowice	Przeciszów	Kościół pw. NMP
Włosienica	Oświęcim	Kościół pw. św. Michała Archanioła

Proponuje się stworzenie następujących parków kulturowych:

Proponowane parki kulturowe wg POZ małopolski		
Miejscowość	Gmina	Obszar
Brzezinka	Oświęcim	Zespół byłego Auschwitz-Birkenau, niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady (1940-1945)
Osiek	Osiek	Kompleks sakralny z cmentarzem oraz zespół pałacowo-parkowy

Analizując stan krajobrazu kulturowego Powiatu Oświęcimskiego rozpoznano następujące czynniki determinujące jego dalszy rozwój:

Silne strony

- Lokalizacja na terenie powiatu Miejsca Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau – jednostki o międzynarodowej sławie, wpisanej na listę światowego dziedzictwa UNESCO, generującej ogromny, międzynarodowy ruch turystyczny (1,38 mln turystów w roku 2010).
- Uchwalenie Programu Wieloletniego pn. Oświęcimski Strategiczny Program Rządowy (na lata 2012-2015 limit dotacji rządowych wynosi 33 610 000 zł)
- Miasto Oświęcim – zespół urbanistyczny Oświęcimia z przełomu XIV i XV wieku wpisany do rejestru zabytków. Należy do niego „zespół zabudowy starego miasta z przełomu XIX i XX wieku z głównymi dominantami: zamek, kościół i klasztor”.
- Międzynarodowy charakter miasta – kreowanie wizerunku miasta jako „Oświęcim – Miasto Pokoju” rozpoznawalnego punktu na mapie Polski, Europy i świata.
- Działalność Oświęcimskiego Centrum Kultury, Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży, Centrum Dialogu i Modlitwy oraz Centrum Żydowskiego w Oświęcimiu jako ośrodków działalności kulturalnej i miejsc krzewiących pamięć o historii oraz tolerancję, będących platformą do edukacji i dialogu ekumenicznego i międzykulturowego.
- Zachowane zespoły pałacowo – parkowe na terenie powiatu.

- Duża liczba ustanowionych społecznych opiekunów zabytków na terenie powiatu oświęcimskiego.
- Opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące znaczną powierzchnię powiatu oświęcimskiego.
- Lokalne festiwale i imprezy ludowe, aktywna działalność zespołów pieśni i tańca, zespołów folklorystycznych, zespołów śpiewaczych i zespołów obrzędowych.

Słabe strony

- Brak środków na opiekę nad zabytkami.
- Jednowymiarowy wizerunek miasta Oświęcim postrzegane tylko z punktu widzenia Miejsca Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau.
- W dużej mierze zły stan techniczny zachowanych obiektów zabytkowych.
- Brak poczucia świadomości wartości substancji zabytkowej wśród mieszkańców powiatu.
- Niewystarczający poziom koordynacji i współpracy jednostek odpowiadających za opiekę nad zabytkami – jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, właścicieli obiektów zabytkowych.

Szanse

- Zatrzymanie ogromnej liczby turystów przybywających do Oświęcimia i zainteresowanie ich poszerzoną ofertą kulturalną i turystyczną zbudowaną w oparciu o inne niż Muzeum Auschwitz-Birkenau elementy zabytkowe.
- System monitoringu obiektów zabytkowych na terenie powiatu.
- Promocja turystyczna skierowana głównie „na zewnątrz” i kulturalna skierowana do mieszkańców powiatu w oparciu o istniejący zasób zabytków.
- Rozwój turystyki i agroturystyki, budowa nowych szlaków kulturowych przewidzianych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego (Orawski Szlak Solny na Węgry i Szlak Kraków – Morawy – Wiedeń /„Zielony”/).
- Poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe.
- Rozbudowa baz turystycznych z wykorzystaniem obiektów i obszarów o wartościach historycznych i kulturowych.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

70

- Rozwijanie działań edukacyjno – wystawienniczych i udostępnianie kolejnych zbiorów przez Muzeum Zamek w Oświęcimiu oraz Centrum Żydowskie w Oświęcimiu.

Zagrożenia

- Postępująca dekapitalizacja zasobu zabytkowego.
- Samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich.
- Brak kompleksowych działań ze strony władz samorządowych z terenu powiatu na rzecz dofinansowania prac remontowych, konserwatorskich czy renowacyjnych przy zabytkach.
- Nielegalne rozbiórki obiektów zabytkowych.

7. CELE POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Cele wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami zostały określone w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2014.1446 z późn. zm.). W artykule 87 wspomnianej ustawy sformułowano je ogólnie, nie różnicując celów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, w sposób następujący:

- Cel I: Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- Cel II: Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
- Cel III: Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- Cel IV: Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- Cel V: Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- Cel VI: Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
- Cel VII: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Z wymienionych wyżej celów, cel I dotyczy jedynie programów opracowywanych na szczeblu województwa, nie wchodzi zatem w obręb zainteresowań Zarządu Powiatu. Cel określony w punkcie II jest w istocie postulatem, dotyczącym sposobu realizacji innych celów. W niniejszym programie opieki nad zabytkami powiatu oświęcimskiego przyjęto jako główne cele III, IV i V.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

72

8. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I.	Priorytet I. Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju powiatu.		
I.1.	Kierunek działania: Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Harmonogram realizacji zadań
1.1.1.	Przyjęcie przez Radę Powiatu Programu Ochrony zabytków oraz okresowe monitorowanie jego realizacji	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu finansowanie zewnętrzne	2015-2018
1.1.2.	Aktualizacja planu ochrony zabytków na wypadek zagrożeń	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	Po 2 latach od wprowadzenia
1.1.3.	Współpraca z Małopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków mająca na celu rozszerzenie rejestru zabytków obejmującego wartościowe elementy z terenu powiatu oświęcimskiego o obiekty wskazane w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami, a także inne wytypowane obiekty	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
1.1.4.	Opracowanie regulaminu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
I.2.	Kierunek działania: Udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków.		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
1.2.1.	Podejmowanie interwencji wobec niszczonej (i degradowanej niewłaściwym użytkowaniem) obiektów zabytkowych	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
I.3.	Kierunek działania: Uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
1.3.1.	Wyrażanie swojej opinii w ustalaniu planu przestrzennego województwa, zwrócenie uwagi na zabytki powiatu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
1.3.2.	Wyrażanie swojej opinii w ustalaniu planów miejscowych poszczególnych gmin wchodzących w skład powiatu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

73

II.	Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu		
II.1.	Kierunek działania: Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowani	Termin realizacji
2.1.1.	Uatrakcyjnienie i ożywienie powiatu poprzez wykreowanie nowej przestrzeni publicznej służącej prezentowaniu i promowaniu kultury i dziedzictwa kulturowego	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
II.2.	Kierunek działania: Współpraca z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych mająca na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej.		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
2.2.1.	Współorganizacja lub uczestnictwo w szkoleniach (użytkowników i właścicieli budynków zabytkowych) dotyczących procedur prawnych związanych z finansowaniem zabytków, konserwacji, możliwości sposobów aplikowania o środki na zabytki.	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
2.2.2.	Zorganizowanie spotkania służb ochrony zabytków z właścicielami, użytkownikami obiektów zabytkowych oraz z przedstawicielami samorządu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2016
II.3.	Kierunek działania: Prowadzenie działań sanacyjnych w obrębie powiatu.		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
2.3.1.	Organizacja konkursów związanych z zagospodarowaniem, bądź rewaloryzacją cennych kulturowo obszarów w obrębie powiatu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018 cykliczne
2.3.2.	Ustalenie nagrody dla właścicieli dobrze zarządzających substancją zabytkową	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2017 cykliczne
II.4.	Kierunek działania: Zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych.		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
2.4.1.	Przeprowadzenie analizy możliwości prawnych, fiskalnych i innych, które pozwolą powiatowi oświęcimskiemu skutecznie zachęcać sektor prywatny do zagospodarowania obiektów zabytkowych, konieczna współpraca z gminami.	Powiat oświęcimski Gminy Środki własne powiatu	2015-2018

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

74

II.5. Kierunek działania: Współpraca z rządowymi służbami ochrony zabytków.			
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
2.5.1.	Uzgodnienie wspólnych działań związanych z uświadamianiem prawnym właścicieli obiektów zabytkowych jak i uczestnictwo w dokonywanych przez WUOZ wizjach i przeglądach obiektów zabytkowych	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
II.6. Kierunek działania: Współpraca z gminami, w celu polepszenia ochrony powiatowych zabytków			
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
2.6.1.	Sprawdzenie czy gminy posiadają aktualne GPOZ i GEZ	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
2.6.2.	Zalecanie gminom sporządzenia GPOZ i aktualizacji GEZ	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
2.6.3.	Zachęcanie gmin do stworzenia bazy elektronicznej zabytków, w celu promocji dziedzictwa kulturowego	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
III. Priorytet III. Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazowych			
III.1. Kierunek działania: Promocja działań rewaloryzacyjnych równoznaczna z promocją powiatu			
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
3.1.1.	Uczestnictwo w konferencjach i seminariach dotyczących ochrony zabytków i rewaloryzacji	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
3.1.2.	Informowanie o działaniach rewaloryzacyjnych poprzez strony internetowe, media itp., udział w unijnych projektach powiązanych tematycznie	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
3.1.3.	Współpraca z uczelniami wyższymi polegająca na wprowadzeniu problematyki środowiska kulturowego powiatu do tematów prac dyplomowych	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
IV. Priorytet IV. Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.			
IV.1. Kierunek działania: Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni			
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
4.1.1.	Uświadamianie mieszkańców w kwestii estetyki urbanistycznej oraz współpraca z gminami w celu usunięcia z budynków zabytkowych szpeczących reklam	Powiat oświęcimski Gminy Środki własne powiatu	2015-2018

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

75

V.	Priorytet V. Wykreowanie wizerunku powiatu i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.		
V.1.	Kierunek działania: Rozbudzenie i pogłębianie w mieszkańcach dumy z tradycji historycznych powiatu		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
5.1.1.	Dążenie do organizacji imprez dotyczących rocznic historycznych	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
5.1.2.	Organizowanie (w siedzibie gminy, świetlicach wiejskich, szkołach) wystaw, spotkań na temat historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków	Powiat oświęcimski Gminy Środki własne powiatu	2015-2018
5.1.3.	Propagowanie wśród mieszkańców prowadzenia działalności agroturystycznej połączonej ze zwiedzaniem regionu	Środki prywatne	2015-2018
V.2.	Kierunek działania: Długofalowa akcja edukacyjna i promocyjna z udziałem lokalnych fundacji i organizacji.		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
5.2.1.	Organizacja konkursów na temat znajomości dziedzictwa kulturowego powiatu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
5.2.2.	Wykorzystanie w działaniach promocyjnych powiatu walorów kulturowych przy współpracy z organizacjami i fundacjami	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
5.2.3.	Organizacja wystaw plenerowych promujących kulturę i dziedzictwo kulturowe w przestrzeniach publicznych na terenie powiatu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
V.3.	Kierunek działania: Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
5.3.1.	Organizacja konkursów w szkołach dot. tematyki lokalnego dziedzictwa kulturowego	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
5.3.2.	Realizacja w szkołach edukacyjnych programów związanych z ochroną zabytków i dziedzictwem kulturowym	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
5.3.3.	Promocja w środkach masowego przekazu dziedzictwa kulturowego powiatu oraz tematyki związanej z ochroną zabytków	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
VI.	Priorytet VI. Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.		
VI.1.	Kierunek działania: Stworzenie i udostępnienie komputerowej bazy danych dla zabytków miasta		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
6.1.1.	Gromadzenie materiałów dotyczących zabytków powiatu, współpraca w tym celu ze specjalistami regionalnymi	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

76

6.1.2.	Zlecenie opracowania zintegrowanej bazy danych o elementach dziedzictwa kulturowego powiatu umieszczenie informacji o niej (wraz z odnośnikiem) na wszystkich oficjalnych stronach internetowych powiatu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
VI.2.	Kierunek działania: Wyznaczenie tras turystycznych i dydaktycznych (pieszych i rowerowych) wykorzystujących walory miasta		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
6.2.1.	Wydłużenie istniejącej sieci tras rowerowych	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
6.2.2.	Organizacja konkursu na pomysł na trasę dydaktyczną	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
6.2.3.	Promocja istniejących szlaków: <ul style="list-style-type: none"> • Szlak rzemiosła Małopolski • Małopolska droga św. Jakuba • Dwory Małopolski • Kraków – Morawy – Wiedeń Greenways 	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
VI.3.	Kierunek działania: Wykorzystanie mediów do popularyzacji zasobów kulturowych		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
6.3.1.	Promocja w środkach masowego przekazu dziedzictwa kulturowego powiatu oraz tematyki związanej z ochroną zabytków	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
6.3.2.	Wykorzystane Internetu do popularyzacji zasobów kulturowych	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
VII.	Priorytet VII. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami		
VII.1.	Kierunek działania: Podejmowanie inicjatyw zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
7.1.1.	Pozyskanie pełni informacji o możliwościach wykorzystania dla działań rewitalizacyjnych różnych źródeł finansowania (strukturalnych, wspólnotowych unijnych, publicznych, prywatnych)	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
VII.2.	Kierunek działania: Finansowanie wybranych opracowań badawczych i dokumentacji o zagrożonych obiektach (ważnych dla powiatu)		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
7.2.1.	Rozpoznanie zakresu niezbędnych potrzeb obiektów, które wymagają przeprowadzenia prac rewitalizacyjnych	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

77

VIII.	Priorytet VIII. Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego		
VIII.1.	Kierunek działania: Opracowanie programu nauczania wykorzystującego środowisko kulturowe do wzmocnienia poczucia tożsamości i więzi z powiatem		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
8.1.1.	Wyeksponowanie i promowanie historii regionu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
8.1.2.	Edukacyjne programy realizowane w szkołach	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
8.1.3.	Wspieranie działalności muzeów znajdujących się na terenie powiatu	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
VIII.2.	Kierunek działania: Utworzenie bazy danych o niematerialnych zabytkach miasta		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
8.2.1.	Opracowanie strony internetowej poświęconej tradycjom i zwyczajom powiatu i jego mieszkańców	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
IX	Priorytet IX. Wzmocnienie roli społeczeństwa w ochronie zabytków		
IX.1	Kierunek działania: Wypełnianie obowiązku prowadzenia listy społecznych opiekunów zabytków		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
9.1.1.	Ustanawianie przez starostę na wniosek Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
9.1.2.	Cofanie ustanowienia społecznych opiekunów zabytków	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
9.1.3.	Prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
9.1.4.	Wydawanie osobom fizycznym legitymacji społecznego opiekuna zabytków; wydawanie zaświadczeń osobom prawnym lub innym jednostkom organizacyjnym pełniącym funkcję społecznego opiekuna zabytków	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
IX.2	Kierunek działania: Zaznaczenie roli społecznych opiekunów zabytków		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
9.2.1.	Organizacja imprez cyklicznych promujących daną postawę społeczną	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018
9.2.2.	Ustalenia nagród finansowych, książkowych dla osób szczególnie wyróżniających się w ochronie oświęcimskich zabytków	Powiat oświęcimski Środki własne powiatu	2015-2018

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

78

X	Priorytet X. Nadzór nad właściwym oznakowaniem zabytkowych budynków		
X.1	Kierunek działania: Oznakowanie obiektów zabytkowych „błękitną tarczą”		
	Zadania	Wykonawca Źródło finansowania	Termin realizacji
10.1.1.	Współpraca z właścicielami obiektów zabytkowych tym w zakresie oznakowania	Powiat oświęcimski	2015-2018
10.1.2.	Współpraca w tym zakresie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków	Powiat oświęcimski	2015-2018

9. WDRAŻANIE POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI. MONITORING DZIAŁANIA PROGRAMU.

9.1. Instrumenty prawne i instytucjonalne

W realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną instrumenty ogólne – określone w programach rządowych i wojewódzkich, w tym w Krajowym Programie Opieki nad Zabytkami oraz w innych dokumentach o charakterze planistycznym i strategicznym, a także narzędzia i środki własne Starostwa Powiatowego oraz partnerów uczestniczących w realizacji programu – Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, państwowych i samorządowych instytucji kultury, jednostek samorządu terytorialnego, kościołów oraz organizacji pozarządowych.

Zakłada się, że cele określone w powiatowym programie opieki nad zabytkami będą osiągane w wyniku:

- współpracy władz Powiatu Oświęcimskiego z Małopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i jednostkami samorządu terytorialnego na bazie związków o charakterze programowym (np. porozumienia, umowy, wspólne podmioty),
- inicjatywy własnej władz Powiatu Oświęcimskiego.

9.2. Instrumenty finansowe

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane m.in. z następujących źródeł:

- z budżetu Powiatu Oświęcimskiego,

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018

80

- z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.
- z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy.
- z dotacji unijnych w ramach:
 - a) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego,
 - b) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko,
 - c) Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

9.3. Monitoring działania programu

Zgodnie z art. 87, ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, za monitorowanie realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami odpowiada Zarząd Powiatu, który co dwa lata sporządza stosowne sprawozdanie i przedstawia je Radzie Powiatu. Niezwłocznie po zatwierdzeniu uchwałą Rady Powiatu Oświęcimskiego „Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Oświęcimskiego na lata 2015-2018”, powołany zostanie zespół, który zajmie się monitoringiem realizacji programu. W jego skład wejdą osoby wybrane przez Starostę.

POWIAT OŚWIĘCIMSKI

Przewodniczący Rady Powiatu w Oświęcimiu
Radosław Włoszek